

Каденик

ИЗДАЊЕ
ШУМАДИЈСКЕ
ЕПАРХИЈЕ

1996
1-3

Каленић

БРОЈ 1-3 ЗА 1996. ГОДИНУ

ДОНОСИ:

ЧЕТРДЕСЕТ ГОДИНА ОД УПОКОЈЕЊА ЕПИСКОПА ЖИЧКОГ НИКОЛАЈА

Пророчка рапсодија
(Из књига и беседа
владике Николаја Велимировића)   Стр. 3.

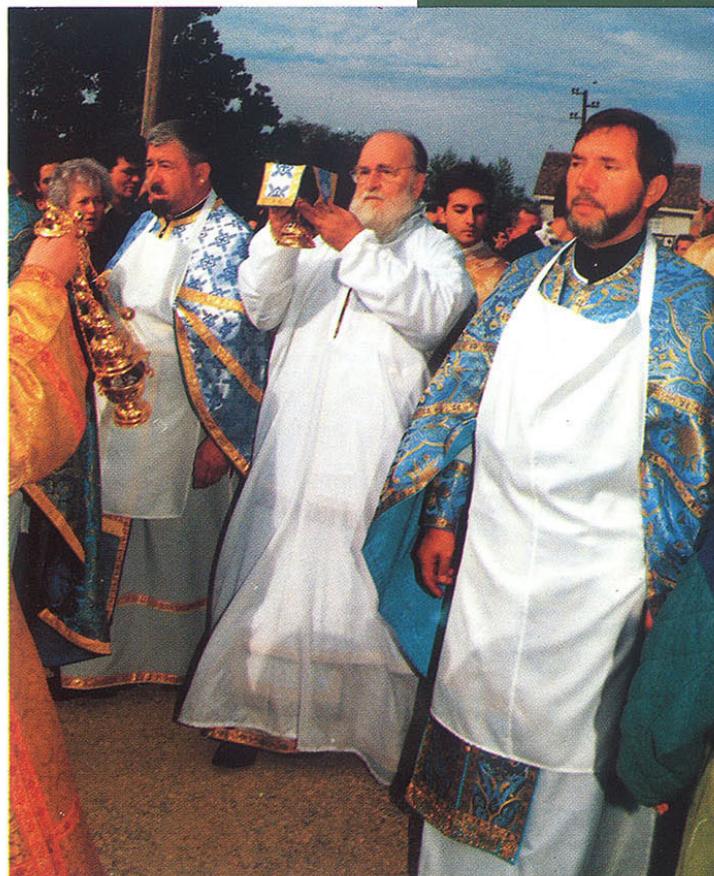
Епископ Николај (Велимировић) у
Мемоарима архимандрита Никона
(Лазаревића)   Стр. 6.

Дерек Волкот
ПИСМО ИЗ БРУКЛИНА   Стр. 19.

На насловној страни: новоподигнути храм
Светог апостола Луке у Ракитову

На претпоследњој страни: горња фотографија –
пролазак Литије кроз Крагујевац, на други дан
Духова, 3. јуна 1996. године; доња фотографија –
првога дана Духова, 2. јуна 1996. године,
последње освећење темеља цркве Свете
Тројице у Корићанима, поред Крагујевца

На последњој страни: испод иконе Светог про-
рока Илије налази се фотографија храма Светог
Илије у Трнави, који ће, ако Бог дâ, бити освећен
октобра 1997. године

Након педесет година

ЛИТИЈА УЛИЦАМА КРАГУЈЕВЦА

Стара крагујевачка црква поново сведок једног историјског догађаја

Стара црква крагујевачка, задужбина Кнеза Милоша Обреновића, подигнута 1818. године, посвећена је Силаску Светога Духа на Апостоле. Била је то прва задужбина младог Кнеза који ће задужбинарски дух неговати кроз цео свој живот. Кнез Милош ће, по броју подигнутих задужбина, превазићи и највећег задужбинара лозе Немањића св. Краља Милутина. Ако се овом броју дода и број храмова које је Кнез обновио онда та цифра броји укупно 400 храмова.

Стара црква крагујевачка по својим димензијама и архитектонским достигнућима није у сразмери са велелепним храмовима и лаврама какве су подизали Немањићи, али она је имала, место тога, значајну историјску прошлост и улогу. Цео 19. век бурне Српске историје везан је за њу и за оно мало дворишта око ње. Ту су у порти држане народне скупштине за све време прве владавине кнеза Милоша. Ту су бирани депутати за Петроград и Цариград; састављане дипломатске ноте за султана или руског цара. Са тог места су саопштавани успеси Кнежеве политике и расправљана питања од чијих је решења зависила судбина српског народа.

Чувена акерманска конвенција од 1827. године саопштена је народу у порти Старе цркве. На Старој цркви крагујевачкој зазвонило је прво звено уочи Божића 1829. године, када је београдски везир Хусеин паша објавио царски хатишериф о политичкој и културној аутономији Србије. Ово је и прво звоњење у Милошевој Србији. Звонило се у Старој цркви, на велику радост и одушевљење по Крагујевцу и Шумадији и, уз Божићну радост, да бисе објавила и друга, такође радосна вест: нестajaњe турске власти у Србији. И други хатишериф од 1833. године, којим је Србији признато право да присаједини шест отрgnutih нахија – саопштен је код Милошеве цркве. Позната Милетина буна од 1835. године, која је слабила млад и нејак организам српске државе у развоју, ликвидирана је пред олатаром ове цркве. Чувена Сретењска скупштина од 1835. год-

ине на којој је донет први српски Устав, одржана је у порти Старе цркве крагујевачке.

Пошто је Крагујевац био седиште и највише црквене власти, то су његови духовници и поглавари били два прва српска митрополита: Мелентије Павловић и Петар Јовановић. Њихова резиденција је до 1835. године била у владичанском конаку код Старе цркве, која је за све то време била и митрополитска катедрала. У њој су поглавари Цркве служили и обављали све црквене свечаности и вршили архијерејска посвећења.

У порти Старе цркве, 14. јула 1878. године Народна скупштина је примила Берлински уговор, по коме је први пут од пропasti старе Српске државе на Косову, призната и проглашена независност кнежевине Србије, извојевана у ослободилачким ратовима 1804–1878. године.

Од 1951. године, када је у ноћи између 5. и 6. јула порушен Крст у граду Крагујевцу, Стара црква ће бити чувар историјског Часног Крста пуних четрдесет година, све до деведесетих година када је Крст враћен на место где је био постављен 1830. године.

Ове године Стара црква у Крагујевцу доживела је још један историјски догађај: Литија је поново, први пут после педесет година, кренула улицама града Крагујевца.

На дан храмовне славе, други дан Духова, 3. јун, још у јутарњим часовима примећен је већи број верника него ранијих година. У осам и четврт служашче свештенство, са ћаконима и чтечевима и присутним народом, оформили су шпалир од улазне капије до врата храма, очекујући високе госте. Звона су огласила долазак тројице архијереја: епископа шумадијског Господина Др Саве, епископа осјечко-пољског и барањског Господина Лукијана и епископа браничевског Господина Др Игњатија.

Свечана литија је кренула према храму а у наставку је отпочела Литургија коју су служили поменути архијереји, уз саслужење четворицеprotojereja и четворице ћакона. На Литургији је певао свештенички

октет Саборне и Старе цркве. У току Литургије присутном народу, како у храму тако и у порти, обратио се, преко озвучења, Његово Преосвештенство епископ браничевски Господин Др Игњатије, који је присутне поучио вери и духовно их нахранио.

У наставку Литургије, око десет и четврт, свечана Литија је кренула из храма према граду. Била је то и свечана и дирљива слика, први пут после педесет година.

На челу Литије ношен је Крст, затим рипиде Кнеза Милоша, икона храма и славски колач, барјаци – који су носили младићи у шумадијској ношњи, затим ћакони, преко десет свештеника, тројица архијереја, а затим поворка народа.

Пошто се ове године, на други дан Духова, додгодио и празник цара Константина и Јелене, а то је вашарски дан у Крагујевцу, то су и тротоари куда се Литија кретала, били пуни народа.

Литија, која је пошла из храма и порте Старе цркве кроз источну капију, праћена звонима, ишла је преко моста према главној улици, да би ушла у пешачку зону према Крсту. Код Крста је владика Сава прочитао Јеванђеље, и уз молитве покропио и благословио град.

Литија је наставила пут сквером око Крста и кренула кроз главну улицу према Саборној цркви и Епископији, где је дочекана и испраћена звонима Саборне цркве; затим поред Гимназије, Милошевог конака и преко пешачког моста кроз западну капију Старе цркве према запису, где су је дочекала звона Старе цркве. Овде је Преосвештени Господин Др Сава осветио запис, а епископ браничевски Господин Др Игњатије осветио славско жито и пререзао славски колач. На крају је надлежни епископ Господин Др Сава честитao свима славу Старе цркве и литије града Крагујевца.

Око 12,30 сати домаћин колача госпођа Весна Милорадовић поставила је славску трпезу за званице, а сав народ је послужен у порти.

Драгослав М. Степковић,
протојереј

СВЕТА ТАЈНА ПОКАЈАЊА И ИСПОВЕСТИ

Покажте се јер се приближи царство небеско" (Мт. 3,2). Ове речи изговорила су божанска уста Христова на самом почетку Његове проповеди. „Покажте се и вјерујте у Јованђеље” (Мк. 1,15), често је Он јонављао у току своје спасоносне проповеди, и тиме указивао на пут како се постаје следбеник Христов. Јаки пут је пут покажања. Прва апостолска проповед после силаска Св. Југе, почела је, такође речима „Покажте се” (Дела 2,48). Тако Црква Христова, све од тих бурних времена проповедских и мученичких, па до дана данашњег, и од данас па до страшног Суда, истиче, и истицаће љокање као почетак човечијег пасења. Историја Цркве Божије на јемљи и јесте историја покажања. Јављени светитељи Цркве, били су једно и највећи покажници.

Шта је то уствари покажање, јеминовно је да се запита свако од нас. Покажање је буна човека против амог себе, каже владика жички Јиколај. То је буна против старог човека, човека огрезлог у гресима и трастима и тиме удаљеног од Бога. Јаки грех удаљује нас од Бога, а човек који је огрезао у гресима не иди лице Божије, и временом тоне у латију, у ништавило, и његов даљи живот постаје бесмислен, очајан. А, јаки такав човек постао „нова твар” о Св. апостолу Павлу, мора прво јоћи себи попут блудног сина, и окајати се. Грешник је сличан олеснику који се налази у некаквом блику летаргичности, обамрости. Јакима нама који се налазимо у аквом стању Св. апостол поручује Устани ти који спаваш, ваксирни из пртих, и обасјаће те Христос (Еф. 1,14). Кад човек пробудивши се, агледа своје грехе, згади се на њих, мрзне их, то је почетак покажања. Јак тада ће моћи сретник да потражи духовника и са смелошћу споведити грехе, открити душу воју пред њим и Господом својим, оји је ту невидљиво присутан и рима исповест. Час смрти је ајнеизвеснија ствар у животу сваког човека. Зато Св. тајну Исповести не реба одлагати нити занемаривати. Јаки Кипријан Картагински каже Молим вас, предрага ми браћо, да ваки од вас исповеда свој грех, док е сагрешивши налази у овом

животу, док може његова исповест да буде примљена и опроштај који бива кроз свештеника благоугодан Богу". А за успех покажања, Бог не тражи ништа до срца скрушене и смирене.

Из досад реченог јасно је да покажање не може бити ствар тренутне загрејаности. Оно мора бити стално расположење душе. Тако су покажање схватили и Св. оци и подвижници који не виде краја покажању. Оно траје колико и живот човеков, зато што много грешимо сваки дан, и морамо се због тога осећати грешним и кајати се. Св. Јован Лествичник каже: „Ми нећемо бити окривљени, браћо зато што не чинимо чуда, што нисмо благовестили, што нисмо достигли виђења, него зато што се нисмо кајали и плакали за грехе наше” (Лествица, ст. 74). Свету тајну Покажања, као тајну Цркве, установио је сам Господ Исус Христос, када се после свога славног Вајксења јавио кроз затворена врата апостолима, дунуо на њих, рекавши: „Примите Дух Свети! Којима оправдите грехе оправдите им се, а којима задржите задржаће се” (Јн. 20, 22-23). Ова власт оправштања или неоправштања људских грехова, предата је од самога Господа његовим ученицима апостолима, а од њих њиховим наследницима и тако до дана данашњег она постоји у Св. тајни Свештенства код епископа и свештеника. Тако је свемудри Господ уредио да и поред опште греховности свих људи, спасење ипак буде приступачно за све, посредством Св. тајне Покажања.

Да бисмо се заиста и покажали и да би наше покажање било спасоносно, и да би кроз њега добили од Бога опроштај грехова, оно мора бити искрено и потпуно, спојено са признањем – исповедањем својих грехова пред свештеником, који у име Оца небеског има власт везати или дрешити. Свештеник као духовни лекар не само да не може разрешити неисповедене грехове, него не може дати ни одговарајући лек за исцелење душевних рана онима који се не исповедају. Отуда је момент Св. тајне Исповести несумњиво најделијивији момент у животу сваког хришћанина. Покажник овде пред

духовником излаже своју душу као на длану. Јер, прави покажник у том моменту приказује се сасвим супротно него у свакодневном животу, где се сви ми трудимо да пред другим људима прикажемо себе у што бољем светлу, и брижљиво се трудимо да сакријемо све своје мање и недостатке. На исповести, грешник открива своје негативне стране. То је први услов за правилну и душевну исповест. Тајна Исповести је најдрагоценји дар Цркве деци својој, јер је без ње немогуће остварити спасење и ући у Царство Божије. Ван Свете тајне Исповести не постоји други начин да се човек ослободи личних грехова почињених после Крштења. Кроз Св. тајну Исповести грешник добија оздрављење душе, врло често и тела и мирне савести пружавајући дане које му је Господ подарио.

Много је наших крајева где се „верници” не исповедају чак ни пред Причешће. Тамо где се и исповеда, Исповест је сведена на тзв. колективну Исповест. Нашим верницима је готово апсолутно непознат појам „Епитимија”, и то много говори. Секуларизација (посветовњачење) Св. тајни, повлачи за собом губљење онтолошког и спасоносног смисла Св. тајни. У пракси то је видно и код Св. Причешћа, где верник прилази „ономе који се даје”, као нечemu што се „ваља”. Највећи део оних који се причесте у току сваког поста, причешћују се ван Литургије, (после заједничке молитве и отпуста) дакле после Литургије. Тиме Црква постаје својеврсни „сервис” за упражњавање духовних а неретко и традиционалних потреба (обичаја). Православље је кроз векове очувало своју изворност, и непоколебљиво је следило само Христа, не подилазећи никоме и низашта.

Крајње је време да се сви у својим моћима потрудимо да покажна дисциплина поново заживи у нашем народу, не би ли исповедањем својих грехова умолили Свемилостивог Господа да заувек отупи и одагна љуте мачеве чедоморства, братоиздаје, кумоубиства и свега онога што као злослутна сенка прати наш многонапаћени народ...

Ђакон Милан Топић

ПРОРОЧКА РАПСОДИЈА

„Србија је увек некоме на њуши.“

Владика Николај - „Трагедија Србије“

У античко доба владаје обичај да грчки рапсоди певају одломке из Хомерове „Илијаде“ и „Одисеје“, бирајући теме које су највише интересовале њихове слушаоце. Сличну рапсодију је могуће саставити и на основу дела Владике Николаја поводом данашње српске трагедије. Њу нико није могао у свим појединостима предвидети, али Владика је дубље него ико проникао у смисао наше историје и кад се Српска Голгота последњих година посматра у светлости његових открића, порука коју нам је оставио добија пророчки карактер и служи као кључ за разумевање савремених збивања. У изводима који следе – изузев међунаслова – ниједна Владичина реч није изменењена. Нема бољег доказа да његов дух живи међу нама и води нас путем Христовим.

„И сви ће вас омрзнути имена мојега ради“, рекао је Спаситељ својим апостолима. То се наравно и збило на апостолима. Али се буквально збило и на Србима.

Питамо се у чуду и у јаду нашем каква се то промена деси с нама. Какво нам беше јуче и какво је Данас! Јуче бисмо слободни и разговорни, и имасмо много пријатеља свуда око нас. Данас, ај Боже, данас ево робови смо, без речи и без разговора, без рођака и без пријатеља. Као да смо у сну пренети неком волшебном силом милион миља далеко од отаџбине наше и за милион година далеко од јучашње слободе наше.

Никад Србија није била у таквим мукама као што су данашње; никад у таквом мраку. Ко ће спasti Србију?

Смисао српске историје

Судба србског народа више личи на судбу многострадалног Јова него ли судба ма кога народа у хришћанском свету.

Страдање је централни факт наше историје.

Што је српско тело било више мучено, српска душа се све више уздизала... Страдање кад-кад слама веру. Али српско страдање јачало је веру српског народа. Са вером је долазила нада, са надом снага и тако су Срби издржали најтеже и најмрачније ропство, икад забележено у историји.

Основна и непрекидна линија српске историје за последњих 800 година може се изразити са две речи СЛУЖБА ХРИСТУ. У овом периоду времена од 8 столећа српски народ је био истински Теодул, тј. Божји слуга или Христодул, тј. Христов слуга, што је једно и исто.

Судба свих праведних народа уопште слична је судби Христовој, но ниједног тако као српског народа. Страдао је и велики руски народ, но ни за трећину не, колико Срби. Страдали су и Грци, али много мање, јер су се вештином и концесирањем бранили. Крст Румуна и Бугара био је несравњено лакши од крста српскога. У турском царству Срб-Милет био је најомрзнутији. У Аустро-Угарској исто тако. Зашто? Зато што су Срби упорно стајали са Христом и борили се за крст часни. Зато што нису давали мира својим господарима ни живи ни мртви. Јер и крв мртвих Срба вапила је Богу и мучила савест угњетача. Ај, како су често мртви страшнији непријатељи човеку од живих.

Христос је за Србе био сам смисао живота и борбе и страдања и умирања и слободе и обнове и рада.

Служење Христу оплеменило је србски народ и учинило га најдушевнијим народом на свету.

Шта је србски народ постигао својом Теодулијом, својим служењем Христу Богу? Постигао је све, и постизаће све до смака света, што један народ постиги не може. Постигао је то, да за 800 година није имао верски рат нити економски рат, ни туђинца за владара у време своје слободе.

Пропаст Запада

Србија је сусед Европе, али Србија није Европа. Нека помогне Европи ако хоће и може, али нека се не уleva у Европу и не губи у Европи.

Наш је општи закључак да је Европа болесник који се прави здрав; бесомучник који се прави паметан; сиромах који се прави богат и беспомоћник који се прави силен.

Европска цивилизација (је) угрожена због болести људских душа.

Осиромашио је духовни живот људи, јер су остали без способних и умних вођа, који би их својим ауторитетом ујединили ка великим и заједничким циљевима. Нигде нема великог државника, способног да води и управи поглед свога народа према великим циљевима будућности. Ово је најдубљи и највећи узрок целокупне пометње и забуне које постоје у европским земљама.

Моја теза је једноставна и јасна. Ја тврдим: Европа није више центар и средиште светске цивилизације – која је изграђивана на темељима хришћанске вере преко 19 стотина година. Европа је у 18. веку престала да буде центар најнапредније светске цивилизације. Она сада посрће и тетура се по самој ивици провалије сопствене пропasti, похлепно се хватајући час за ове, час за оне променљиве вредности. Европа је помрачила извор светлости, изгубила прави пут и постала несигуран водич човечанства у будућности. Европа се мора повратити своме извору светлости и надахнућа из којих су вековима проистицала највиша достигнућа њене цивилизације. У супротном, по законима историјског збивања, она се креће путем пропasti и гашења сопствене цивилизације.

Као што су постојали очигледни предзнаци Светског рата пре но што су непријатељства стварно почела, тако сада имамо предзнаке моралне и материјалне пропasti и краја појединих епоха.

Тешко теби, Европо, тешко теби, Гордости Бела! Да је морском песку проповедано Моје Јеванђеље хиљаду година, он би се дигао са дна на површину и засјао би дијамантским сјајем. И земља би већ постала достојна сапутница осталих звезда. А ти си Ме избацила ван као непотребног роба, и почела робовати своју мисли и својој жељи. Сама себе си осудила и не треба нико да те суди. Настају само дани извршења осуде.

Послужила си се Мноме само као мостом из варварства некултурног у варварство културно, тј. варварства невештог у варварство вешто. И сад си за собом мост порушила.

Нови светски поредак - Вавилон Велики

Наш двадесети век почeo је да личи на стару Ниниву. Тек што је освануо, он се представио свету: мени је име Будућност. Он се рекламирао као век мира и културе. Међутим, на сваке три досадашње године долази по један рат. На својим капијама он је одмах показао натпис: рад и човекољубље. Међутим, најинтересантнији његов досадашњи рад односио се на човекоубиство. Зар није демантован Христос нашим веком?

Вавилонска кула! Читали сте у Светом Писму Божјем о Вавилонској кули. Чир на земљи! То је био чир на послепотопском човечанству.

Стару Вавилонску кулу нису зидари могли завршити. Није им дао Бог и хтео... Зар не видите, браћо, како је Бог збркао језике и зидарима нове Вавилонске куле! Нико никог не разуме. Свак само себе правда а друге осуђује. Свак је ратник против Христа и против свога ближњега. Може ли такав град остати? Може ли таква кула досегнути до небеса? Никако. И кула се руши и град постаје пуст. Божја воља се врши а не људска. А када Бог запрети, дићи ће се сви народи света против ове нове Вавилонске куле, и доћи ће и разориће је до темеља.

Ваистину вам кажем, срушиће се Вавилон Велики до испод темеља. Јер је у зидове његове ушао црв са Голготе, који га разгриза у прах и пепео.

Ваистину, напразно вас теше мудраци ваши: „Тврди су зидови Вавилона, нико их не може порушити“. Гле, печат је ударен на декрет и рушење је почело.

Срби напуштени и оклеветани

Западна Европа се почела показивати непријатељ наше слободе... Сви су путеви Западне Европе немилост и лаж.

Ја и данас памтим једну реченицу из Нове Слободне Пресе, сутрадан по објави рата Турској од стране хришћанског Балкана: „Нека би Свемогући дао победу отоманском оружју!“

Изверише нас сви кнежеви људски и сви синови човечији! Погаши заклетву, попљуваше пријатељство. Задану реч одуваше од себе као ветром и затрубише у све трубе реч издаја!

Да је европско човечанство направило савез са смрћу и уговор са папом, то је најјаснија чињеница од свих чињеница у светској историји за последњих двеста година... Европски империјалисти разносе смрт по целом свету. Европски револуционари носе барјак смрти. Модерна Европа је синоним смрти. Неће да зна за живот после смрти.

У наше дане више се виче о миру и више се народи спремају за рат него икад пре нас. Тешко да та

дволичност не буде кажњена ратом... Идући рат као и прошли већ је заслужен од људи.

Свет је одступио од истине. Да не говоримо о незнабожачком свету, хришћански свет је одступио од истине. А кад се за длаку одступи од Истине, за километре се одступи од правде и поштења. Хришћански свет је постао дакле неистинит, неправедан и непоштен и то у толикој мери, да је у томе превазишао народе нехришћанске.

Лаж се куне истином, и тиме признаје истину за битност а себе за сен. Лаж се не куне лажју, јер ништа се не наслања на ништа. У својој немоћи лаж тражи наслон на истину. Што распространења лаж, распрострањења и заклетва.

Када је Каин убио свога врата Авеља, мислио је да ће прикрити свој злочин само једном речју НЕ. Планине су од тада промениле свој облик, реке свој правац и ветрови своје путеве, али Каини нашега времена још нису променили своје методе из старине. Они још увек убијајући вичу – НЕ!

Када лажов мисли да је на врхунцу свога успеха, уствари, тада стоји на граници своје пропasti. О, мудро и стрпљиво срце, дозволи лажи нека порасте до циновског узраста, да би показао свету њен страшни пад и да тако отвориши очи онима који су слепи и који се надају успеху помоћу преваре и лажи. Божја тврђава света почива на истини, а свака сломљена цигла у њој осуђена је на пропаст.

Српска Голгота

Остависмо Тебе, вечну Истину и доброту, па се полакомисмо за шереним лажима оних који су туђини и Теби и нама. Ухватили смо радознато шарену змију за реп, и она нас уједе. Склизнујмо с пута светих предака наших и упутисмо се широким путем туђинским. Зато Ти посла туђинце у нашу кућу, да би се ми ужаснули познавши их изблиза. Срце наше охладне према Теби, и ми се почесмо наклањати ка онима који Тебе одричу и mrзе. Зато си нас дао у руке безбожника и бездушника, да нас газе као мраве и колуја као овце.

Ти си чуо за Сарајево. То је онај град у коме је планула прва варница, што је запалила свет у пожару прошлог светског рата... И тако Европа, кад год се добро спреми за тучу, брзо нађе варницу која даде знак за тепање... Муслимани пак сарајевски чисти су Срби по крви и језику као и по многим обичајима. Они не говоре ни турски ни арапски, него српски и то најчистији српски. И хоће што читају арапски Коран не разумеју оно што читају. То су потурчења.

Шта то сама са собом разговараш, старице српска? Што седиш сама на тој гомили камења? Село су ти, велиш, непријатељи спалили, народ побили, цркву разорили. И ти си од целога села сама остала. Седиш на камењу од разореног олтара, јер ти је то камење свето и драго. А разговараш сама са собом, јер немаш с киме другим.

Што нам цркву разорише, питаш? Све, све, али шта им је црква крива? У тој цркви ти си се крстила, у њој венчала, у њој причешћивала, у њој покојницима подушја давала. Како то да се догоди, да ти надживиш ту милу цркву, која је надживела многа времена и покољења? Зар су боли и Богу угоднији они који нас овако разорише и упропастише?

А што питаш, старице драга, зар су боли од нас они који нас сатрше и упропастише, и на то питање постоји стари одговор. Заиста, нису боли него гори. Недела њихова сведоче о њима, да су гори. Никада се Срби нису показали

тако бездушни и нечовечни као што су се они показали. Но такав је начин Божји од увек, да када добар човек или народ сагреши, Бог шаље на њега горега од њега.

Ако ме опет питате „Шта је Србија сада?” Ја бих одговорио: „Стари вавилонски краљ, разоритељ Јерусалима, постидео би се кад би данас угледао разорену Србију, тако је било несавршено његово дело у упоређењу са злочином великог Ловца и његових паса.

На прагу новог Светског рата

... Сви ратови у свету, у којима су и уколико засијали зраци милости, поштења и витештва, сви ратови који су могли дати надахнућа бар једној доброј песми – идила су према рату који свету предстоји. Јер будућим ратом неће се циљати само победа над противником него истребљење противника. Потпуно уништење не само бораца него и целе њихове породице, њихових родитеља, деце, болесника, рањеника и заробљеника, њихових села и градова, стоке и кошева, жељезница и друмова! Пламен који не мисли и не прави разлику!

Цифра будућег рата превазићи ће у сваком погледу, осим у погледу поштеђених, цифре свих осталих ратова у историји рода људског. У току самога рата биће мобилисани и дечаци од дванаест година па на више, и многе жене и девојке.

Но тешко је описати људским језиком ону бурну и тамну ноћ, испуњену злочином, ужасом и хаосом, у коју Европа с Америком гредећи вуку собом сав остали свет.

Пут спасења: Савез Православних Народа

Има ли онда откуд било светlosti? Има ли наде, да би се овај небивали пожар могао угасити?

Немојте се преварити да станете уз оне који изгледају као да су победеници а који су стварно унапред побеђени. Станите одлучно уз онога који је давно рекао: „Ја победих свет”, који је дакле био непогрешни пророк својих сукцесивних победа, који је унапред прогласио Себе победиоцем у свима борбама и биткама до краја времена.

Србски народ мора чврстостати на свој историјски пут служења Богу и, уколико је скренуо, мора се повратити на тај пут... Начело прво: одбацивање свих и еманциповање од свих неправославних идеологија и туђинских уплива на ма коју грану народног живота. Начело друго: прихватавање служења Христу Богу, попут свих прошлих поколења и свих славних предака наших.

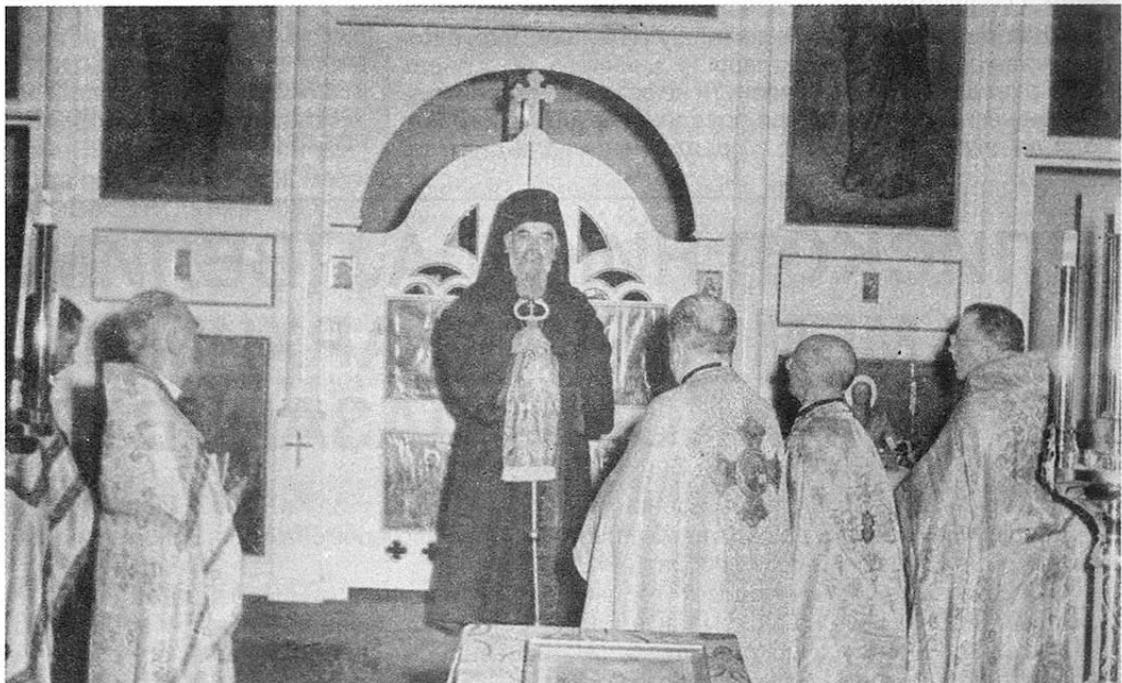
Да се Срби уједине и не цепају више духом партизанства. Нису ли нас непријатељи вековима цепали

и раздирали? Зар ћемо подражавати непријатеље своје а не ону браћу своју која се жртвоваше за јединство – чујте: за јединство а не за поцепаност – свих Срба, и не само Срба?

Судбодавац Бог одредио је Балкану место изнад Истока и Запада. Да ли ће Балкан разумети и прихватити ту промисаону судбу или ће бити смркан као орах између чекића и наковња?

Срби се морају вратити на идеју свога великог Вожда: Савез свих православних народа на Балкану с наслоном на православну Русију. И то све не ради царства земаљског него небесног, не ради славе и величине државне него ради служења Христу Богу.

Царство православних народа са царством свете Русије може донети целом човечанству срећу и ос-

Епископ Николај (Велимировић) у храму Светог Стефана у Лакавани
(Источноамеричка епархија)

тварити оно мистично хиљадугодишње царство мира на земљи, које се показало на Патмосу у визији оноге славном апостолу визионару, светом Јовану Евангелисту... Речено је србском пословицом, да на мрзану кућа остаје. А у руским народним причама увек је презрени и „глупи“ Иванушка на крају морао спасавати своју браћу, која су се правила паметијом од њега. Тако ће православни Словени са осталим православним народима, као мрзан и презрени Иванушка, спасавати обе хемисфере света, Исток и Запад.

Речи охрабрења и утеше

Немојте мислити, молим вас, да је наша вера у највишу победу добра над злом поколебана нашим страдањем.

Наши владари су увек говорили да се Србија мора борити за истину иако у почетку изгледа да она неће победити.

Па ипак, ми се надамо. Ми се боримо за слободу и правду. Наша борба за такве идеале могла би бити потпун неуспех само ако не би постојао Бог. Али има Бога, цела Србија верује у Бога. Наша борба не може пропасти, као што ни наш Бог није првиђење... Последњи чин велике трагедије није смрт него ваксрење. Ја не верујем да ће Србија потпуно умрети.

– Непријатељи су ме више гурнули Теби у наручје него пријатељи. Пријатељи су ме везивали за земљу, непријатељи су ме дрешили од земље, и рушили сва моја надања у земљу.

Овису ме учинили странцем у земаљским царствима, и непотребним становником земље. Као што гоњена звер нађе сигурније склониште него негоњена, тако сам и ја, гоњен непријатељима нашао најсигурније склониште, сакривши се под Твој шатор где ни пријатељи ни непријатељи не могу погубити душу моју.

– Заиста, гоњењем вас неправедни деле од себе; а ви треба да сте одељени од њих. Не гоне ли вас, изједначиће вас са собом.

Добро је што вас гоне. Доказују тиме, да нисте што и они, нити они што и ви.

Преслани сте им ви, вαιстину. А они су навикли на бљутава јела.

Шта вреди што вас задржавају на вашем путу? Ко задржава реку, спрема поплаву.

Праведници, ви сте омрзнути не зато што говорите о правди него зато што сте ви правда. А друштвени грозд воли да слуша приповетке о правди но не воли да види правду.

Поштеди остатак Срба, страшни Господе!...

Ако смо ми живи недостојни Твоје милости, а Ти послушај наше мртве, који Тебе славном смрћу простилиши а нас растанком ожалостише. И због њих, призри и услиши нас недостојне. Амин.

Текстове изабрао **Др Марко С. Марковић**

Напомена

* Наведени изводи су узети из следећих књига, збирки и беседа владике Николаја: „ИЗНАД ГРЕХА И СМРТИ”, „РЕЧИ О СВЕЧОВЕКУ”, „МОЛИТВЕ НА ЈЕЗЕРУ”, „РАТ И БИБИЈА”, „ИЗНАД ИСТОКА И ЗАПАДА”, „ИНДИЈСКА ПИСМА”, „ГОВОРИ СРПСКОМ НАРОДУ КРОЗ ТАМНИЧКИ ПРОЗОР”, „СРПСКИ НАРОД КАО ТЕОДУЛ”, „ТРАГЕДИЈА СРБИЈЕ”, „КОСОВО И ВИДОВДАН”, „БОЖЈЕ ЗАПОВЕСТИ”, „ДУХОВНИ ПРЕПОРОД ЕВРОПЕ”, „ДОБРОВОЉЦИ”, „ДУША СРБИЈЕ”, „СРБИЈА У СВЕТЛОСТИ И МРАКУ”, „ТРИ АВЕТИ ЕВРОПСКЕ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ”, „СВЕ ЗАВИСИ ОД НАС А МИ ОД БОГА”, „УСТАНАК РОБОВА”.

ЕПИСКОП НИКОЛАЈ (ВЕЛИМИРОВИЋ) У МЕМОАРИМА АРХИМАНДРИТА НИКОНА (ЛАЗАРЕВИЋА)

Архимандрит Никон (Лазаревић), настојатељ манастира Каленића између два светска рата, више пута је у својим мемоарима, до сада необјављиваним, писао о јеромонаху и епископу Николају (Велимировићу) који је пред Први светски рат био сабрат у Каленићу.

Обележавајући четрдесет година од смрти владике Николаја, „Каленић” доноси делове мемоара архимандрита Никона о овом нашем архијереју. Како се зна да је аутор мемоара често долазио у контакт са Владиком и да су блиско сарађивали, мишљења смо да ови записи могу допринети расветљавању неких детаља из живота епископа Николаја.

Приликом приређивања одломака мемоара за штампу, учињене су неопходне интервенције у правопису. Међунаслови су редакцијски, а речи у ovalним заградама су додатак приређивача.

ЕПИСКОП НИКОЛАЈ И КРАЉ АЛЕКСАНДАР КАРАЂОРЂЕВИЋ

Дана 22. априла 1914. године добио сам службени извештај из Врњачке Бање да ће 23. априла, на Ђурђевдан, доћи из В. Бање у манастир Каленић пре-столонаследник Регент Александар и да ће у манастиру ручати.

.../ Нешто после дванаест сати (на Ђурђевдан) добио сам извештај преко среза да неће доћи, због лошег пута, тога дана, него сутрадан, 24. априла.

.../ За ручком су били Престолонаследник, госпођа Томић, њене кћери Дара и Пава, господин Димитрије Ј. Рашу, начелник Министарства правде, јеромонах Николај Велимировић и ја.

.../ Николај је отишао у своју собу, кад смо били отишли да гледамо свадбу. Те је, дакле, био у својој радној соби, кад је Престолонаследник пожелeo да му покажем радну собу Николајеву. У соби је био Николај и радио је. Код Николаја се мало задржао у разговору и упитао га на чemu ради. Николај му је одговорио: „Ово што радим кад довршим, нећу зажалити да умрем”. Био сам присутан и добро се сећам овог Николајевог одговора. А не сећам се које је дело писао.

... 21. октобар 1930. године/ По изласку из цркве (манастира Каленића), Њ.В. Краљица је разгледала цркву споља, а Краљ се одвоји у страну са јужне стране

и стали смо под јабуку у хлад. Он ме упита да ли је скоро долазио Николај и како је он. Одговорих да је био пре петнаест дана, да је добро и здраво. Краљ продужи и рече: „Ја сам се много огрешио о Николају и то ми је жао и кајем се. Поздравите га много”.

.../ Кад је Њ.В. Краљ завршио са сликањем (фотографисањем) изашао је и он до кола, спреман да пође. Али се одједном окрете и врати у велику порту држећи апарат у руци. И кад је улазио на капију, гледао је у цркву и доста повишеним гласом и јачим тоном, рече: „У цркви на Оplenцу треба Николај да говори; она је црква у којој он може и треба да говори и служи”.

Добио сам утисак да се поново повратио у порту код цркве, не само да узме још један снимак цркве, са терасе малог новог конака, са јужне стране, него више зато да ми каже оно што рече: да је црква на Оplenцу за епископа Николаја, да у њој служи и говори.

Њ.В. Краљ Александар је имао жељу и намеру да прогласи задужбину на Оplenцу за ставропигију. Али би прво подигао конак са јужне стране цркве на Оplenцу за станове монаха и конак у Каленићу. И настојатељ би Каленића био и настојатељ Оplenца. Разуме се, све би он починио у сагласју са поглаваром Цркве. И тако би онај онако величанствен храм на Оplenцу постао манастир,

Опленачка обитељ света, у којој би се свакодневно вршило богослужење и била свакад и сваком приступачна. И онда би био пун смисао постојања овог храма, као дома молитве.

А издржавање ове нове задужбине, Обитељ свете осигурао би Њ.В. Краљ. А дао би и средства за везу, у одласку и повратку, између ове две обитељи...

ЈЕРОМОНАХ ДР НИКОЛАЈ ВЕЛИМИРОВИЋ У РАТОВИМА 1912-1918

Јеромонах др Николај, одмах, на први дан мобилизације 1914. године отишао је из манастира Каленића у Београд и ставио се на располагање Команди града и Врховној команди. После тога отишао је на Аду на Сави, у прве редове бораца у одбрани Београда. И одбрана и контранапад српске војске успео је, те су јединице наше војске на том сектору успеле да пређу и заузму Земун, међу којима је био у првим редовима, у најтежим борбама, и о. Николај, који је по прелазу одржао говор у Српском православном храму у Земуну сакупљеном народу. Али је убрзо наша војска била принуђена да се повуче из Земуна, преко Саве на своје одбрамбене положаје, и са њоме, разуме се, и Николај.

Из уста присутних бораца са положаја на Ади, међу којима је био и Николај у рову, слушао сам да их је храбрио својим присуством и речју и како није напуштао положај „ни онда када су гранате непријатељске падале око нас и разносиле земљу...”

Он је био на положајима и за време повлачења наше војске у унутрашњост земље под притиском непријатеља, у јесен 1914. године, па и даље, кад је наша Врховна команда 20. новембра 1914. наредила и војска предузела офанзиву и у том налету очистила сву нашу земљу од непријатеља.

После овог слома Аустро-Угарске офанзиве на Србију, дошао је у манастир Каленић јеромонах Николај на одмор.

Да, на одмор и рад у тишини манастирског мира: рано устајање у четири сата на јутрењу молитву у цркву, после јутрење молитве кратко време шетња уз реку и кроз шуму до Пајсијеве чесме у шуми више манастира и одмах натраг.

Али, идући стазом, кроз букову гору, до чесме, вазда је водио неке своје филозофске разговоре са буквама, поред којих смо пролазили, грлећи и миљујићи високе и лепе букве и међу маховину на њима. Један његов разговор са безазленим буквама, у књизи „Речи о свечовеку”, у чланку под насловом „Исповест црвене горе”, потврђује ово.

Овај његов разговор био је вазда нежан и благ, благордан и леп, тако да је приказивао „свечовека” са највећом смиреношћу, пуног вере, љубави и доброте, чистоту и величину душе и срца и мудрост ума, испуњеног до „верха” неизмерно племенитим осећајима према свакој „твари”, од Бога „созданој”, разуме се, на првом месту према најсавршенијем Божијем створењу – човеку.

Истовремено, при поласку или повратку у шетњу кроз букову гору до чесме, он је свраћао, узгред, у двориште, код стаје, коша и мале кућице за чобане, где је, са обореном главом и ушима мирно стајао и дремао матори магарац звани Муса, који је имао „титулу” чобанина и вође говеда, јер је предводио говеда у одласку и повратку са паše и није дозвољавао да се разилазе. И чим Муса осети да му Николај долази, он подигне главу и стане да зева као да хоће да пева, радује се много што му овај долази, јер зна да му увек понешто донесе за јело. Тада га Николај помилује и са њим увек нешто поразговара и „филозофира”.

Зато се и Мусино име налази у књизи „Речи о свечовеку”.

После ове шетње вратимо се у манастир да попијемо по црну кафу и после овог доручка разилазимо се свак на свој посао. Николај у свој кабинет за рад, а ја на свој посао који је на реду. Николај из кабинета не излази пре 11 и 3/4 часова и четврт сата у порти прошеће, до ручка у дванаест сати.

После ручка одмах се дижемо и одемо он и ја у моју собу, ту је највидео да седимо, ту попијемо кафу и мало поразговарамо, затим је он одлазио да прилегне само пар минута, да одпочине. После одмора одмах је одлазио у кабинет за рад.

Кад клепало и звоно огласе за одлазак у цркву на вечерњу, Николај одмах напушта кабинет и одлази у цркву на вечерњу и стане у крај, на за себе одређеном скромном месту, моли се Богу, а кад узхте, он и вечерњу и јутрењу служи, а тако и Свету литургију чешће.

После изласка из цркве мало поразговарамо и мало прошећемо док се донесе кафа. Доношење и пијење кафе после вечерње ја сам уредио највише зато, да би на тај начин Николаја мало више задржао напољу, јер је поваздан у затвореном простору. Иако је прозор непрестано отворен, ипак сам хтео да га задржим напољу и ради одмора. Пошто попије кафу, одмах журно одлази у кабинет да ради и не излази док се не позве на вечеру.

По завршетку вечере поседимо сви заједно у трпезарији и поразговарамо 15–20 минута. Онда устајемо и разилазимо се, братија у своје собе на спавање и одмор, а Николај и ја одлазимо, ако је лепо, на терасу, зими у собу, и ту још поразговарамо, кад дуже, кад краће, потом одемо заједно до његовог кабинета и ту још мало поразговарамо и завршимо разговор. Он остане да настави и продужи дневни рад, обично ради до дванаест сати, до један, два па и три часа после поноћи.

А кад хоће да се одмори два-три минута или кад треба мало боље да размисли о некој ствари или о нечemu што пише, он тада узима једну од својих вишебројних свирала, „свирајки” и свира до пет минута неку лепу црквену малу песму, или неку народну коју је упамтио и свирао у раној младости или као млад учитељ, свршени богослов, у свом месту, оне исте песме које и данас свирају чобани испод Маљена у његовом Лелићу. Друге вечери, свира друге песме, оне што их народ пева испод Медведника и у чувеној Бранковини, онамо где некад живеше господари ваљевске кнежине, народне вође и јунаци Илија Бирчанин и браћа Ненадовићи, и оне што пева народ у богатој Мачви. Треће вече по неку одсвира из кнежине Анте Богићевића, где се у причи и песми вели „да се не може проћи” од господства Богићевић Анте”. Па одсвира он и оне значајније песме што их народ свира и пева о саборима манастира и цркава. Да, не свира он увек једне исте песме и из једног истог краја Србије, већ свира разне песме народне, из разних крајева Србије.

Он је увек мислима, душом и срцем са народом, зато је њему мило и драго и пријатно све оно што је творевина вере и духа народног, као добро, племенито и лепо, па и народне песме њему су особито драге и миле, зато и воли да их свира, полако и тихо, у тишини ноћног мира светог српског манастира.

Ја се пробудим, са задовољством саслушам, погледам на сат и поново заспим. На то сам био навикао као житељи у чијој близини стана откуцава удар чекића од великог сата на звонику високе куле.

Јеромонах Николај Велимировић са Чедомиром Ђорђевићем, свештеником из Тополе

А пред крај априла 1915. године, добио је поруку и позив од господина Николе Пашића, председника Краљевске владе из Ниша да одмах дође у Ниш. Затим су дошла и кола из Крушевца и у њима, са шофером дође Димитрије Рашу, секретар Касације и референт Светог архијерејског сабора, да допрати од Каленића до Ниша брата Николаја. Позив да Николај дође у Ниш није био изненађење, јер није ни први био. Али кад господин Рашу саопшти да понесе и своје главне ствари, то нас је изненадило. Његове су главне ствари били његови рукописи, за 3–4 књиге довршени а за једно велико и главно му дело, још не беше довршен рукопис.

Он је мислио да неке од ових рукописа понесе а неки да остану, али смо ја и г. Рашу настојали да он понесе све, да би то све дао у штампу, а мислио сам, ко зна шта се може десити у манастиру и са мном, па да не пропадне, и он је пристао да понесе све. А ја сам све спаковао у једно мало и лепо сандуче, као кофичре.

При поласку, рекох му да ми се одмах јави, да знам зашто одлази и где ће бити. Рече, да се подразумева да ће се одмах јавити, као и увек.

Чекао сам са нестрпљењем да ми се јави. Али кад, ни после неколико дана не стиже ни писмо, нити од било кога извештај како су путовали, обузе ме узнемирање, са мешавином разних мисли – ратно је стање.

Зато се једног лепог пролећног дана, првих дана маја, реших да пођем на пут, у Ниш.

Кад сам сишао са воза у Нишу, свратио сам одмах код нашег друга, попа Свете Станковића, да ту прво потражим брата Николаја и да се одморим. Од попа Свете сам сазнао да Николај није у Нишу и да је брзо отишао у Енглеску, у Лондон.

Други један пријатељ рекао ми је да је Николај отишао послом у Енглеску и да ће ми он сам, када се врати, рећи зашто је отишао. Још ми рече да ће се вратити када се заврши светски рат.

***

(Десет–петнаест дана после устоличења у Чачку за епископа жичког, владика Николај је дошао у манастир Каленић, да се одмори. Том приликом са архимандритом Никоном Лазаревићем разговарао је о својој мисији у Лондону током I светског рата. О томе је архимандрит забележио следеће:)

За време његовог бављења и одмора у Каленићу и наших разговора, упитах га: због чега онако изненада и брзо беше позван одавде за Ниш, а зашто још брже беше отишао из Ниша за Лондон?

Епископ Николај је одговорио:

„И ја сам био, као што си видео, тренутно изненађен оним онако брзим позивом, а био сам више изненађен када ми је господин Пашић рекао да ћу морати одмах поћи за Лондон. Оно што ми је речено под именом мисије, ствар је проста, кратка и јасна. Наиме, господин Пашић ми је дословно рекао 'иди Никола у Лондон и реци да смо ми наш мали чамац привезали за велику енглеску лађу'. А оно тешко и претешко, ратом наметнуто стање нашој земљи и народу, само собом је наметало мисију, какву треба да врши сваки Србин у туђем свету, у свом звању и по својој моћи и знању, за добро државе и народа свога.

Могу ти рећи, да је господин Пашић, по души, вери и осећајима црквени човек и воли цркву и високо цени и поштује њену улогу и рад за добро државе и народа и он је увек готов све учинити за цркву и њен углед и престиж. Само не знам да ли ће умети онај ко управља нашем црквом да користи његову наклоност, готовост и пажњу да помогне.“

/И вајстину, господин Пашић је током 1920–23. године нудио патријарху Димитрију да прими за цркву 300 милиона динара као посебну награду, у знак признања цркви за њену ваздашњу државотворну улогу и дате жртве, и патријарх је одбио. Напомена арх. Никона./

О свом раду у Лондону, Николај ми је рекао:

„Први је успех био долазак код мене у посету једног њиховог врло мудрог и даровитог беседника, да ме позове да одређеног дана у четири сата после подне дођем да одржим говор у његовој цркви. Колико ме беше обрадовала његова посета и позив, толико ми мило беше што је тај свештеник један од најбољих беседника, код кога сам ја стално ишао у цркву онда кад сам учил енглески језик“.

Николај је најпре изразио захвалност домаћину за његову гостољубиву пажњу и ћавео је своју давнашњу жељу, да говори са предикаоницем на којој данас стоји. „Бог ми је испунио моју давнашњу и садашњу жељу и ја ћу вам говорити сад о отаџбини мојој и народу моме, који грца у тешком ропству и у избеглиштву, ван своје домовине.“

„Тај мој први говор, одржан у овој цркви, био је капија кроз коју сам ја ушао у град велике енглеске цркве, тако да су ми била отворена врата на свим осталим црквама у овом граду, на која сам улазио и говорио, када ме је који од свештеника позивао. А у исто време, то је био пут који ме је водио у познанство, не само са широким масама у увек пуним црквама, него и са личностима високог ранга и тако сам стекао познанства и добио везу и препоруку

у кругове и организације преко којих сам радио за нашу земљу и наш народ.

Разуме се, то није ишло ни тако брзо, ни тако лако и глатко, али је ипак ишло све добро. Енглези су мудри, сложни и ћутљиви, спори за разговор и одмерени у говору, вредни и истрајни до победе у раду, бити са њима неопрезан у раду, значи унапред бити осуђен на губитак. Њихова је тежња да сваког користе, али и да помогну. Религиозни су и побожни и воле цркву. Држао сам се у раду и животу њихове тактике, живео сам врло скромно и повучено, да се што мање видим и да што више радим, тако да се видим и чујем само када је то потребно."

Још ми је Николај причао доцније, 1923. године, не само о свом, него и о раду наших људи-интелектуалаца, који беху у Лондону као избеглице, међу којима је било и таквих, који су својим поступцима наносили штету, не само појединцима, које су по злоби и из зависти mrзели, него су штетили и угледу нашег народа и интересима наше земље. Међусобна мржња, пакост, завист и подметања, а као круна свему овоме неслога, провлачи се као ружна и штетна жица, зла коб, кроз сву стару и нову историју нашег битисања, коју нећемо и не можемо да од себе одбацимо ни у најтежим искушењима, у време тешког ропства и изгнанства из своје домовине. Због свега онога што ми је причао брат Николај да се према њему и његовом раду чинило и оног што сам и сам видео и осетио у свом животу, нагони ме да и овом приликом, са болом, поновим:

Ој неслого и зависти, кћери адске змије,
Где б' живела да Србина није!

Николај ми је испричao још о једном случају, који се десио поводом његовог говора у цркви у елитном делу Лондона, у коју је позван тек на крају рата:

„Узео сам за тему 'Голгота српског народа преко Албаније'. У речено време отишао сам и био у цркви. Црква је била пуна света, најодабранијег, од највише интелигенције до најугледнијих политичких личности. Апостол је читao Мекдоналд, министар. /А наша „мудра“ и „учена господа“, ако кад и дођу у цркву, осећају за понижење и да се прекрсте. А долазе само о неком

државном празнику, кад морају. Примедба арх. Никона./ Кад је свештеник завршио службу, стао је на говорницу и са пар лепих речи представио ме публици.

Кад сам завршио говор, заблагодарио сам им на пажњи. Тада је устао из публике један професор, Шкотланђанин, па ми је упутио питање: 'Ви нам, о. Николај, поред осталог говорите и о племенитости и душевности српског народа, како је онда, као такав, могао убити на спавању, у постельи ноћу, свога краља и краљицу?'

Могао би донекле и разумети да је ово питање упућено неком од наших политичара, али не мени и не у цркви. И ово ме подсећа на ону народну 'Енглези к'о Енглези', који су хтели и на овом питању да покажу део свог политичког лица, а ваљда да ме овим збуне и ставе на поље политичког искушења. Ја сам морао да направим кратку паузу, да размислим шта да одговорим. Затворио сам очи и подигнутим рукама покрио их и молио се Богу да ми помогне и мислио шта да одговорим, и у том тренутку сетио сам се да сам код једног студента, приликом ранијег боравка у Лондону, видео књигу 'Седам Јакова, енглеских краљева' и да сам летимично прочитао неколико редова и сазнао да ниједан није умро природном смрћу, него су побијени.

А кад сам се сетио овог случаја, исчезла је сва она тешка брига, шта да одговорим. Замолим господина професора, пре но што му одговорим, да ми дозволи да ја њему поставим једно питање: 'Енглеска је имала у једном реду седам краљева по имениу Јакова, изволите ми рећи, који је од њих умро природном смрћу?'

У истом секунду публика је запљескала и аплауз је испуњавао цркву, тако да господин професор ни речи није проговорио. Било му је непријатно питање постављено. Ја сам му одмах пришао и замолио га за извиђење, што сам му поставио питање. А публика је и даље пљескала и мени честитала на онако кратком одговору.

После тога, није се више у Лондону и енглеској дипломацији појављивало питање о убиству краља Александра Обреновића и жене му краљице Драге."

ИЗБОР ЈЕРОМОНАХА НИКОЛАЈА ЗА ЕПИСКОПА

Николај се вратио у домовину, у Београд, колико се сећам, у марту 1919. године. Митрополија је била оштећена у току окупације, те се у њој није могло становати. Господин митрополит је становао, по повратку, у кући Крсмановића, у непосредној близини Митрополије, а после је најмљена зграда хотела „Национал“ за господу епископе, где су становали и седнице саборске држали, приликом доласка и рада у Београду. Зато је о. Николај, пошто се задржао у Београду ради послова, одсек и становао код свог пријатеља господина Драгомира Стефановића, који се takoђe тада вратио у Београд из иностранства. Господин Стефановић имао је у дворишту своје скромне једноспратне куће малу кућицу, у којој је још пре рата становао, па и тада, господин Димитрије Раšу, бивши референт Министарства просвете и црквених дела и потоњи први и последњи канцелар Српске обновљене патријаршије, иначе пријатељ Николајев и мој. Они су заједно становали у оној малој кућици.

И пре завршетка рата и повратка Николајевог говорило се, и то највише у редовима отменијег света, по заробљеничким логорима, а по ослобођењу још више, како ће Николај бити, и треба да буде, чим се врати у домовину, владика, а многи су говорили и то како треба да буде и патријарх.

Ове приче и жеље потицале су углавном од Београђана. Основа им је било Николајево беседништво још из 1909. године и његово учествовање и говори у балканским ратовима и његов чувени говор који је држао пред европски рат 1914. године, на месту код старе београдске Богословије, где је сада Француска амбасада. На окупу је било много Београђана, а били су присутни и представници страних држава, међу којима руски и аустријски посланик. Ћесарски посланик није до краја присуствовао Николајевом говору, јер је било оштрих речи које му се нису свиђале. Па затим Николајево познато учествовање у првим редовима одбране Београда и његов говор тада у Православној српској цркви у Земуну. И најзад његов рад у Лондону, политички и хуманитарни, за нашу поробљену отаџбину и наш народ расејан по многим странама света.

По ослобођењу, на дневном реду у Цркви било је питање избора епископа за епархију Жичку, а у време повратка Николајевог било је већ и актуелно, па се мислило да ће Николај бити убрзо изабран. Међутим та ствар није ни брзо ни лако ишла са Николајем, иако му је, чим је дошао, речено да ће бити избор за епископа у епархији Жичкој и да ће он бити први кандидат. На то је он одмах дао одговор и рекао да се неће примити.

Господин митрополит био је одлучан у својој намери, али више по жељи других фактора, но по својој жељи, да Николаја приволи на пристанак. Зато је слао поједине своје пријатеље и угледне личности код Николаја, да га и они саветују и приволе на пристанак, али без успеха.

Поново је Господин митрополит позвао Николаја на разговор, по истој ствари, износећи му разлоге и замолио га да се прими. То је чинио и епископ тимочки Мелентије. И тад је Николај одбио да даде пристанак.

После тога позвао је Николаја председник владе господин Стојан Протић, саветујући му да пристане на избор за епископа Жичког, али он није удовољио ни његовој жељи.

И после овог неуспеха, настала је још већа навала и долазак разних виђенијих људи, ангажованих одозго, који су иначе били познаници и већином лични пријатељи и другови Николајеви. Они су му доносили поруке и лично, са своје стране, говорили му, саветовали и молили га да не одбија понуду за избор, напомињући да он треба да буде владика јер то захтева интерес цркве, повлачећи како је он то заслужио својим радом.

И Николај је сваког дана то слушао, само у разној форми, пажљиво и трпљиво, и по обичају погнуте главе, само је понекад одговорио: „Да, да, тако је браћо и господо по вашем мишљењу, само Николај треба да буде владика, па ће све бити у реду. А ћутке се прелази преко других и много важнијих и много претежнијих потреба и ствари, о којима треба мислити и радити, но што је само попунити упражњено место смрћу једног владике.“

Ја сам оних дана био у Београду и седео сам у истом стану у ком је седео и Николај, те сам у већини случајева слушао наговоре оних што су долазили да га приволе да се кандидује и шта им је Николај одговарао. У другој прилици и другим лицима, говорио је:

„Више је мојих пријатеља, другова и познаника долазило и доносило поруке од надлежних да пристанак дам за кандидацију и избор за владику, па су ми и они лично давали савете да пристанак дам. Драга ми је била њихова посета, као што ми је драга и мила ваша посета, хвала Богу на милости и вама свима који дођосте да се видимо. Неоспорно је да су примамљиви, прихватљиви и лепи разлоги да примим част која ми се нуди. Али има разлога и на мојој страни, у којима налазим оправдање што не примам шта ми се нуди. Могу вам рећи, да ја о тој ствари много и свестрано мислим.“

У збиру разних мишљења и сугестија, што сам чуо, ја видим да се наш Београд, наша интелигенција и људи високих положаја и звања, интересују о нашој Светој, Светосавској цркви, о стању и раду у њој, а то све значи да је воле и да јој желе добро и да су вољни да помогну. И то је оно што мене радује и што је претежније и узвишије од питања: хоћу ли ја бити епископ.

Напомињем да се епископи не изабирају и не постављају по жељама, вољи и симпатијама личних пријатеља и тежњама партија и политike, него по вољи и сили милости Божије и даром Духа Светог. Зато су напори и жеље немоћни, према сили и моћи Божијој, који води и руководи црквом и који даје благодат даром Свога Светог Духа – ко ће бити епископ цркве Христове.

Није тајна ни ствар непозната, да човек који уме да мисли, не прима олако на себе бреме, док не промисли добро о величини и тежини бремена. И док не одмери савесно моћи и способности своје, да ли га може ваљано, савесно и са чашћу до kraja носити. А шта мислите, колико треба тек да мисли онај човек коме се нуди најтеже и најсветије бреме, као што је епископски чин и дужности које се чином примају и колику одговорност за свој рад прима пред Богом, народом и савешћу?

Зато ми, господо и браћо, оставимо ствар избора епископа промислу и вољи Божијој и дару Његовог Светог Духа, а и времену, у коме ће Он одговорити на жеље и потребе наше.“

Ја сам тада стекао мишљење и добио утисак, да Николај много и дugo размишља колико, како и у ком би положају и звању он могао да послужи најбоље и највише нашој Цркви светој, народу и држави нашој. Да ли у чину архијерејског достојанственика, са чашћу и влашћу, с обзиром на оно ограничено кретање које сам са собом епископски чин и положај доноси у погледу општења, разговора и говора усвим случајевима и на свим местима, са појединцима и са мањим и већим народним масама, или, као што то може да чини један добар и мудар клирик, свештеномонах, професор, у свом положају и са дозвољеном слободом.

Приликом предпоследњег или последњег разговора код Господина митрополита о кандидацији за епископа Жичког, Николај је и тада остао при раније датој речи и разпозима, и тад је додао још један нов разлог: „Ја се не могу одазвати вашој жељи да ме кандидујете и да ме Свети архијерејски сабор бира за епископа још и зато што не могу пристати да учествује у мом избору епископ шабачки Сергије и да после седим и сарађујем са њим у Сабору, који није част него срамота и саблазан у нашој Цркви...“

Разуме се, да је Николај био упознат како је епископ Сергије био изабран за епископа шабачког и да он има иза себе политичку партију и политичке људе који га штите и чувају на његовом положају, који су и учинили да он у своје време буде изабран за епископа. Није била дубока тајна да је избор Сергија за епископа имао везе са избором и потврдом за митрополита Србије Димитрија.

На изјаву Николајеву о епископу Сергију, митрополит није одговорио готово ништа, како ми рече, а најмање шта мисли одређено. Међутим, митрополит је на првој наредној седници саборској изнео ову ствар и ставио је на дневни ред. Митрополит Димитрије није волео Сергија, јер ни по партијском обележју нису били своји, па Николајева изјава митрополиту је добро дошла, да се Сергија, као сазблазнитеља, оправсти.

А Свети архијерејски сабор, на својим седницама, донео је одлуку да се пензионише епископ Сергије. Убрзо затим изашао је и краљев указ о томе.

Пошто је епископ Сергије пензионисан, митрополит и епископи су мислили да је тиме престало питање пристанка Николајевог за кандидацију и избор. Зато је митрополит позвао Николаја и саопштио му о пензионисању и саветовао му да пристане. Шта су даље разговарали и шта је Николај одговорио, не знам. Али знам да је Николај био замишљен и нерасположен кад се вратио у стан. Мене је затекао у стану. Сео је на свој ниски креветац и наслонио се на јастук и узглавље кревета и ћутао неколико минута, а и ја сам ћутао и читao новине. Нисам хтео ништа да га питам, пустио сам да се одмори. А када се подигао, ја сам спустио из руке новине на сто, погледао сам га са осмехом и повишеном тоном у шали, упитао га што ћuti, што је љут и нерасположен, што не говори, шта му је?

Он ме погледа благо са оним његовим црним крупним очима, које су гореле у оштром, изразитом и пронициљивом сјају и унапред су ми јављале, брзином светlostи, да има нешто да ми каже. И он ми, ваистину, и рече:

„Био сам код Господина митрополита и мог земљака епископа Мелентија и казаше ми да је пензионисан епископ Сергије и упиташе ме, да ли сам задовољан. Рекох им, не само што сте задовољни ви и ја, него главно

да је тиме дато задовољење цркви и свима онима који воле цркву. Траже од мене одлучан и позитиван одговор, а ти већ знаш какав одговор желе и траже од мене. Морам одговорити, па ћутим и Богу се молим да ми Он свемогући укаже милост и помоћ, шта да одговорим. Никоне, игумане мој драги, реци ми ти, шта мислиш, да одговорим?"

– То је ствар твога личнога мишљења и осећаја, воље и погледа, а имаш „возраст” да о томе расуђујеш и одлучујеш, по вољи и милости Господа, коме се молиш да ти помогне шта ћеш одговорити. Ти си и до сада, по своме мишљењу и расуђивању радио и служио Богу и цркви и народу нашем са успехом, као јеромонах, па му можеш служити и од данас, у том чину и звању, а можеш као владика можда и више и боље. Понављам ти, расуђуј и одлучуј сам. А ја када би имао моћ и дар знања, као што имам вољу и жељу, ја бих ти радо помогао. Бог да ти буде у помоћи шта ћеш рећи, смисли, реци, пресеци.

ЕПИСКОП НИКОЛАЈ У ЛОНДОНУ И АМЕРИЦИ 1921. ГОДИНЕ

После завршеног европског рата, епископ Николај је позван у Лондон ради проглашења за доктора наука на тамошњем универзитету. Добио је тромесечно одсуство и отишао у Лондон у марту 1921. године. Вероватно је добио и неку политичку мисију од господина Пашића. Уручен му је за пут чек од 30.000 франака /90.000 динара/.

Пошто је обављен чин проглашења Николаја за доктора, који је био изузетно свечан, он је после извесног времена продужио из Лондона за Америку.

У Београду је било људи који су криво и са мржњом и завишћу гледали на одлазак епископа Николаја у Лондон. Још и више са завишћу су гледали на продужетак пута у Америку, где се „шеће и проводи и троши државни и ратом осиромашеног народа новац.“ Исти су људи водили рачуна и о времену одсуства.

И разуме се, чим се Николај није вратио на време, у листу „Политика“ изашао је на првој страни подужи чланак у коме се напада Николај, како се „шеће“ по Америци и како ће још више коштати његов пут државу. Напад беше у јуну.

Николај се с пута, доиста, вратио почетком септембра. Међутим, епископ Николај није потрошио „народно благо“, чак ни један динар, од онога што је добио за пут. Чек који је добио на 30.000 франака, разменио је тек кад се вратио из Лондона и Америке у Париз, зато што је 5000 франака дао српским студентима у Лондону, 5000 франака српским студентима у Паризу и 5000 франака је послao српским студентима у Атину. А 15.000 франака /у динарима 45.600/ вратио је Министарству финансија Краљевина СХС, 12. новембра 1921, под бројем 126-470, како гласи оригинални документ који имам у рукама.

Ово је најсавршенији и најбољи демант и одговор једног мудрог, честитог и скромног човека и првосвештеника и родољуба, као што је епископ Николај, на све тенденциозне нападе мржње и зависти на њега. Из овога се види разлика између два света или два човека, једног са хришћанском душом, осећајима и делатношћу, који милује и љуби народ свој и ради за њега и његово добро, без да то објављује гласом трубе у новинама и оних других, за које је Христос рекао: „Устима ме љубите, а срце је ваше далеко од мене“.

Када је касније епископ Николај био код мене у Каленићу, причао ми је нешто мало и шкрто и уздржано о путу у Америку, јер он нерадо прича о ономе што је у

Шта је Николај одговорио, не знам. Али је после Архијерејски сабор изабрао Николаја за епископа жичког.

Вест о његовом избору, дабоме, донели су дневни листови одмах. И пријатељи су долазили и честитали, али се није могло видети, ни у његовом понашању ни на његовом лицу а ни у одговору неко осећање задовољства. А Саборна је црква била препуна света на дан његове хиротоније 19/6 маја 1919. године, на дан Преноса моштију Светога Саве.

Митрополит је, по завршетку службе, изашао из олтара у свој сто и одржао говор новом епископу. А Николај му одговори по чину и реду како подобајет, а и народу са амвона је, колико се сећам, рекао, да ће и његове речи и вера бити нишавне без добрих дела, као и звекет прапораца, које је руком показао и задржао на својим одјеждама, онако како то уме да рекне, представи и произнесе Николај.

вези са њиме и његовим радом, нарочито ако је ствар повериљиве природе. Причао ми је да је по позиву Американаца многе и многе градове обишао и у њима говоре и предавања држао и то све после подне, тако да је морао некад и по два пута да говори једног дана у два града, који су у раздаљини од неколико стотина километара један од другог.

„Американци поштују и цене и воле мудре људе који им долазе у посету, као што воле и желе да саберу у своју земљу велике духовне и моралне људске снаге. А кад већ разговарамо о хуманости Америке и њених народа, Американци су то најбоље показали на делу, када су ступили у рат 1916. у одбрану и ослобођење поробљених и угњетених малих народа у Европи, које су биле поробиле Немачка и Аустро-Угарска са Бугарском и Турском. У том свом делу Америка је дала велике жртве у људству а огромне у материјалу.“

И мени се чини да ће Америка имати да изврши у будућности, која није тако далеко, још много веће и теже дело у истом смислу. Јер Европи и другим народима неминовно предстоје много тежа и већа страдања и невоље но што беху у овом тек минулом рату /ове његове речи доводим у везу са његовом књигом „Рат и Библија“, примедба арх. Никона/. И Америка и њени народи ће спасавати човечанство. Америка је, канда, у овом времену за то предодређена.

Американци су много побожнији, моралнији и дарежљивији народ, него народи Европе. У Европи никаде не би нашао на пример, на какав сам нашао у Америци: у тренутку мого говора на бини, иако мој говор није био у складу са случајем, један Американац послao ми је по другом лицу чек од 150-200 долара, а ја сам му дао до знања да чек врати. Дотични господин погрешно ме је разумео, мислећи да чек нисам примио што је био на малу вредност, па је поново послao други чек на много већу вредност, али сам и други вратио. То се одиграло пре но што сам и половину говора одржао.

И тек пошто су саслушали мој говор, разумели су сви да смисао и циљ говора није био да купим милостињу. Јер ни пут мој и одлазак у Америку није био у томе циљу и смислу, већ важнији и узвишенiji циљ је био у питању: све у служби цркве, државе и народа нашег. А да сам ишао у циљу прикупљања милостиње за народ, онда би видели они што страхују да ја не потрошим народно благо, колико бих ја прикупио прилога. Али ипак нисам дошао празних шака, то зна Бог и они којима сам их са срцем и љубављу отворио.“

ЕПИСКОП НИКОЛАЈ У 1941. ГОДИНИ

После капитулације четири–пет месеци, епископ Николај пресељен је из своје резиденције у манастиру Жичи у Краљеву у манастир Љубостињу. У Љубостињи је био као интерниран.

Колико се сећам, на Преображење 1941. дошао је из Крушевца немачки официр, капетан, у ауту у манастир Љубостињу после подне и одвео владику у Крушевач ради неког саслушања. Кад су стигли у Крушевач, официр је одвео владику у једну велику празну собу, тако да не беше ни једне столице да може сести и зато је сео на го патос. Командант је наредио официру да саслуша владику. Официр се вратио и хтео је да га саслуша, али је владика одбио да га без тумача саслуша, рекавши отворено да неће да говори без тумача. Када је официр реферисао, командант је рекао да он има сазнање да владика зна да говори немачки добро и да не треба тумач. Ни то није помогло, владика није хтео да говори

немачки ни да буде саслушаван без тумача. То је поновио и команданту лично. Донете су столице и почeo је разговор између њих на немачком и остали су дugo у разговору. И тај разговор је заменио стварно саслушање. Владика му је рекао оно што је налазио за потребно, што Немцу није годило.

И у току тако дугог разговора, командант је казао владици, да је његов отац био официр и да је био у Србији првог европског рата. У повратку му је рекао, да ако икад буде ишао у Србију, треба да зна да су Срби добар народ. Командант је казао владици да је те речи добро разумео и запамтио и да види да је отац у праву. Судија је у Берлину и као резервни официр дошао је у Србију, у овај град, и зове се Клефл.

После овог дугог разговора и саслушања, владика је одведен у хотел да пренохи и вечера а сутрадан је одведен у зграду монопола и уведен у једну велику

I.B. 113

No. V.8333

Date 2nd November, 1945.

Authority issuing certificate :—HOME OFFICE.
Indication de l'autorité qui délivre le certificat

Place of issue of certificate :—LONDON.
Lieu ou l'on délivre le certificat

CERTIFICATE OF IDENTITY. CERTIFICAT D'IDENTITE.

Valid until 1st November, 1946.
Valable jusqu'

The present certificate is issued for the sole purpose of providing the holder with identity papers in lieu of a national passport. It is without prejudice to and in no way affects the national status of the holder. If the holder obtains a national passport this certificate ceases to be valid and must be surrendered to the issuing authority.

Le présent certificat est délivré à seule fin de fournir au titulaire une pièce d'identité pouvant tenir lieu de passeport national. Il ne préjuge pas de la nationalité du titulaire et est sans effet sur celle-ci. Au cas où le titulaire obtiendrait un passeport national, ce certificat cessera d'être valable et devra être renvoyé à l'autorité qui l'a délivré.

Surname	VELIMIROVICH
Nom de famille	Nicholai
Forenames	
Préénoms	
Date of birth	23rd December, 1880
Date de naissance	
Place of birth	Valevo
Lieu de naissance	
Nationality of origin	Serbian
Nationalité d'origine	
Surname and forenames of Father	VELIMIROVICH Dragomir
Nom de famille et prénoms du père	
Surname and forenames of Mother	FILIPOVICH Katarina
Nom de famille et prénoms de la mère	
Name of wife (husband)	—
Nom de la femme (marie)	
Names of children	
Noms des enfants	
Occupation	Bishop of the Serbian Church.
Profession	
Former residence abroad	Salzburg.
Ancien domicile à l'étranger	
Present residence in the United Kingdom	41, Upper Grosvenor Street, London, W.1.
Résidence actuelle dans le Royaume Uni	
Police Registration Certificate	
Certificat d'enregistrement délivré par la Police	

The undersigned certifies that the photograph and signature hereon are those of the bearer of the present document.

Le soussigné certifie que la photographie et la signature apposées ci-dessous sont bien celles du porteur du présent document.

Signature of the issuing authority,
Signature de l'autorité,

М.Велимирић
H.M. CHIEF INSPECTOR,
IMMIGRATION BRANCH,
HOME OFFICE,
10, OLD BAILEY,
LONDON, E.C.4.

Bishop Nicholai Velimirovich

DESCRIPTION, SIGNALEMENT.	
Age	64
Height	5 ft. 6 in.
Taille	
Hair	Greyish.
Cheveux	
Eyes	Black.
Yeux	
Face	Round.
Visage	
Nose	Regular.
Nez	
Special peculiarities Signes particuliers	

Remarks
Observations

This certificate shall be endorsed with an
embarkation and visa by a British
or other Authority abroad for return to the
United Kingdom.

(S.O.A.6664) W1.10182/258 3,000 7745 C.T. GD.650

Потврда о идентитету издата
епископу Николају
Велимировићу, 2. новембра
1945. године, у Емиграционој
канцеларији у Лондону. Са
овим документом владика
Николај је отпутовао у Њујорк,
14. јануара 1946. године.

празну собу, тако да није имао на шта сести ни лећи, али су му брзо донели сламњачу напуњену сламом и на њој је седео.

Ја се усуђујем рећи да владику Николаја добро познајем, па зато без имало претеривања или какве хвале, могу рећи:

Владика Николај није најмање се није осећао лично потиштен и понижен и жалостан због тога што су га Немци отерили из манастира и ставили спутана у једну собетину апсолутно празну и прљаву, тако да није имао на шта сести. Напротив, да су му Немци ставили на располагање, с једне стране апартман удобан и украсен богато, а са друге празну собетину, он би изабрао ону какву су му дали. Он није ни најмање марио што су га дотерили и стрпали и спутили у једну празну и прљаву собетину. Он је био задовољан што они нису били моћни да спутају његове мисли, као што беху спутили његову физичку снагу. Те су његове мисли летеле на све стране земље српске, као пчеле од цвета до цвета, посећујући духовно Србе на све стране, сједињујући са њима своје осећаје и мисли, свој бол, тугу и жалост, са њиховим и своје најбоље жељеса њиховим жељама и својесвете молитве са молитвама свога народа, да Бог укроти и сруши безбожну силу непријатеља и спасе народ српски.

Владика је говорио и молио команданта да не убијају народ, него да убију њега место народа.

После подне је дошао исти официр-капетан са аутом и вратио је у Љубостињу владику, понашајући се врло учтиво. После тога два-три пута је командант долазио до Љубостиње приликом обиласка овог подручја. И разговарао је са владиком, тако да му је једном приликом рекао, онда када је бивала у Краљеву сваког дана погибија Срба: „Идите у Краљево и Жичу и учините да се тамо смири народ јер ће све што има тамо Срба изгинути. Тамо је командант Словенац и врло рђаво поступа. То је ван мoga подручја.“ О овом командату Словенцу ширили су се гласови да је узимао велики новац од имућних људи, као уцену, па их убијао.

Када су били напади устаника на Краљево, односно на Немце, били су напади устаника и на Крушевца. Из Јастребца су устаници нападали са народом, који је место оружја имао секире и будаке, предвођени командантом Кесеровићем и ќенералом Новаковићем. У првом моменту устаници су имали успеха, али су их Немци победили и они су се вратили у планину Јастребац. Но то није био само један напад, било их је више у мањем или већем обиму. Погибије је било на обе стране. Дознало се да је у тим борбама погинуло око 80 немачких војника, а можда и више. И према одлуци немачке Врховне команде, требало је 100 Срба убити за једног Немца, а то би изнело 8000 Срба да се убије, као што је рађено у Краљеву и Крагујевцу. И народ је обузимао ужасан страх у бојазни да се не примени ова наредба. Али благодарећи доброти и душевности немачког команданта, у Крушевцу таква одмазда није била примењена, као што беше примењена у Краљеву и Крагујевцу. То је доказ његове душевности, што се ретко дешава код непријатеља.

У томе тако тешком и жалосном стању за Србе у оним крајевима, поред свих мука и жалости, почела беше примена наредбе да се исели народ из села која су поред железничке пруге и пута.

Тад беше дошао из Крушевца немачки командант у Љубостињу код владику. И том је приликом владику Николај дуго разговарао са командантом Немцом у знаку протеста, зашто Немци немилосрдну сатиру и убијају Србе. Доказујући му хисторијским чињеницама истину, да су Срби и Немци, нарочито Баварци, од једног истог корена словенског и да то самлик показује код једних и

код других, боја лица и косе. Навео му је више конкретних примера у потврду излагања хисторијских факата, да су Срби и Немци од једног стабла словенског. На пример Немац није знао да каже Николају од чега је добио име њихов велики и лепи град Лайпциг. А Николај му је хисторијским чињеницама доказао да је град Лайпциг добио своје данашње име од словенске речи липа. Николај му је хисторијски доказао да су Немци дошли из истог предела одакле су дошли Срби на Балкан и населили земљу коју данас држе. Када је Немац видео и чуо колико много и добро зна владика хисторију немачку и све остало о чему је говорио, Немац је био превише изненађен и као ван себе, тако да су му и сузе навирале на очи.

На послетку му је владику рекао да ће тежак грех и осуде пасти на њега и немачки народ од Бога, за многа тешка убиства Срба, ако се не обустави исељење народа са свог огњишта, из села која су поред пруге и пута.

После дужег задржавања у разговору са владиком, командант је напустио манастир и отишао у Крушевцу. А сутрадан је дошло наређење, којим се обуставља наредба о исељењу народа из села која су поред пруге и пута.

О свему овоме чуо сам од људи који су били присутни разговору а и од других лица, па и од самог народа, који је требало да се сели, јер сам и ја био у Врњачкој Бањи као избеглица и на лечењу, па сам слушао причања и препричавања о свему овоме и оно што сам дознао и добро проверио и утврдио да је тачно, то сам овде прибележио.

Дознао сам да је после овог команданта, долазио неки од немачких главешина из Немачке, изненада код владику у Љубостињу, а после овога да је јављено да ће доћи некакав високи функционер цркве из Берлина, као изасланик, не знам чији, кога епископ Николај није примио у манастиру, већ је састанак био у Трстенику, у кући Хаци Светозара Николића, трговца. Присутни су били домаћин куће и професор др Василије Костић и неки угледни наши грађани, јер владика није хтео да буде сам са Немцима, како ми је рекао Хација.

Хација ми није могао све рећи у оном кратком времену, у коме смо се после тога сусрели и видели. Али ми је рекао да је владику Николај тако мудро и добро критиковao политику и поступак Немца српском народу, да су они то морали признati. Пошто се цео говор владичин сводио поглавито на погибију Срба, тако да су и Немци морали да плачу. Знам позитивно још и то, да је немачки командант дошао из Крушевца, после свега, да одвезу и спроведу епископа Николаја, преко Крушевца, у интернацију у манастир Војловицу код Панчева, да је владика, видеvши 14 камиона са војницима, рекао: „Боље да сте штедели бензин него што сте дошли са оволовиким камионима за мене, да сте поручили ја бих дошао сам до Крушевца“.

По себи се разуме, да је ово рекао у иронији и као подсмех глупости Немца, што су дошли са 14 камиона да га отерају. То ме подсећа на поступак Јевреја кад су послали групу разбојника Јевреја да ухвате и дотерају мирног и благог Господа Христа. Тад безумни и заслепљени Немци нису ни сањали, а још мање помишљали да то одвођење из манастира Љубостиње и епархије жичке епископа Николаја беше почетак одласка његовог у далеки, велики и слободни свет, ван његове поробљене отаџбине, и истовремено, почетак немачког страдања и њихове погибије. „Бог је спор, ал' достижен!“

Приредио Н. Јованчевић

Ове храмове испуни Милосрдни
својом божанском славом
а у њима постављене жртвенике
покажи као светињу над светињама

Освећен храм Светог Луке у Ракитову

УПАЉЕН ЈЕ НОВИ СВЕТИЛНИК

ивот народа у поморавском селу Ракитову од 2. маја ове године биће битно лакши и једноставнији, тиме и срећнији: добили су нови храм и ако нешто не знају, питаће Цркву, односно моћи ће, зато што у храму борави Дух Свети, као Давид, да кажу: „Господ ми је са десне стране и он ми не дâ да погрешим“. То је, између осталог, после освећења цркве Светог апостола и еванђелисте Луке и архијерејске литургије, пред многобројним мештанима и гостима, било језгро проповеди Његовог Преосвештенства епископа шумадијског Г. Др Саве.

Ктитор храма Миодраг Николић, индустријалац из Јагодине, задужбинским духом оплемењен је у родној Метохији, где је сазнао да су српске тапије над овом земљом неуничтиве, зато што њих чине цркве и манастири које преци подигоше. То сазнање потврдио је током рада у западној Европи, јер се уверио да тамошње земље своју стабилност дугују васпитању које се добија у светом храму, на служби Божијој. Подстицај за градњу цркве у Ракитову, где се породица Николић досељава осамдесетих година из Прекала, Миодраг је добио и приликом поклоничког путовања у Хиландар, о чему, у пригодној публикацији, објављеној поводом освећења храма Светог Луке, каже: „Видевши шта су нам оставили преци, дошао сам до свог уверења – да човек вреди онолико колико остави иза себе – и да се треба борити за остварење својих животних циљева. Тада сам одлучио да у селу Ракитову, свом новом завичају, на дар изградим цркву и предам је, као ктиторски поклон, православним верницима Ракитова и осталих поморавских села.“

Камен темељац за овај храм освећен је 2. маја 1993. године од епископа шумадијског Др Саве. Аутор пројекта, који се ослања на моравску градитељску традицију са фасадном орнаментиком по узору на манастир Каленић, је јагодински архитекта Малиша Миленковић.

Академски сликар Адонис Стергију из Атине урадио је фреске у олтару и куполи, као и иконе на дуборезном иконостасу.

Његово Преосвештенство владика шумадијски Сава, после чина освећења и служења литургије, предао је ктитору Миодрагу Николићу највише одликовање Српске православне цркве – орден Светог Саве I реда, којим га је одликовао Свети архијерејски синод, на предлог надлежног архијереја. Парох ракитовско-праћински Зоран Симионовић одликован је правом ношењем црвеног појаса.

У Часну трапезу храма Светог Луке у Ракитову, током освећења, уграђене су мошти Светог Арсенија, наследника Светог Саве на престолу Српске цркве. Тако ће од сада, како рече Преосвештени владика шумадијски, Свети апостол и еван-

Господ Исус Христос. И знаће се за сва времена да је Господ истина и живот.

Уз подсећање да су ово дани радости, када се са узбуђењем очекује Вазнесење Господње и Силасак Светог Духа, епископ шумадијски Сава, захвалио је Богу, што је та радост увећана, јер је освећењем храма Дух Свети управо сишао на њега и обновио се у свима нама.

Наш архијереј је присутне опомену да више неће моћи бити изговора, ако неко остане некрштен или невенчан. Од великог значаја за све су речи Преосвештеног, да Света тајна венчања значи да ће са супружницима непрестано бити Бог, да их штити и учи, да њихову заједницу сачува од многоликих искушења.

Захваљујући на додељеном ордену, господин Миодраг Николић, уз узбуђено признање да је завршетак

Ктитор храма у Ракитову г. Миодраг Николић

ђелиста Лука и Свети Арсеније, народу овог краја помагати да његов животни ток буде обухваћен Божијом љубављу преко цркве Бога живога. Јер, са новом црквом, Ракитово је добило небо на земљи, па ће уз мештане непрестано бити

цркве за њега најсрећнији дан, рекао је да је добио још више снаге да гради храмове и фабрике и да помаже друге, улажући оно што му је Бог подарио.

Здравица, коју је Његово Преосвештенство епископ шумадијски

Господин Сава подигао за белом трпезом љубави, била је пре свега захвалност Богу што је ктитору Миодрагу дао могућност да изгради цркву. Била је то и похвала виталности српске традиционалне проодице, чију снагу симболизују Николићи. Миодрагови родитељи имали су десеторо деце и дочекали су четрдесет двоје унука и праунучади. И он је са супругом Славицом одгојио троје деце на стазама које су давно путоказане. Све је ово био повод Преосвећеном епископу Сави да се Богу обрати са молбом да се Срби стотине и да у свим породицама буде много више деце, јер овај народ други пут нема.

Госте из Републике Српске епископ шумадијски је уверио да су све мисли овдашњег народа непрекидно са њима и њиховим тешкоћама, а присутном дипломатском представнику Канаде захвалио је што ова земља има велико разумевање за тамо досељени православни српски народ.

О непоновљивости и значају молитве за освећење храма говорио је академик професор др Димитрије Стефановић, диригент хора Музиколошког института САНУ. Овај хор, познато је, даје велики допринос црквеном животу у Шумадијској епархији, за шта је благодарност исказао и владика Сава. Професор

Стефановић је мештанима Ракитова предочио да сада имају храм Бога живога, у коме се сва питања лакше решавају, јер у њему је суштина живота, па зато сваке недеље и празника могу у своју цркву долазити. Било је видљиво по реакцији присутних да је професорова порука прихваћена на најуверљивији начин.

И представници месне заједнице Ракитова, која је обезбедила земљиште за црквену порту, изразили су захвалност ктитору на великому дару. Тако освећеном храму су се сви искрено радовали у распеваном и разиграном народном весељу.

Негослав Јованчевић

ОСВЕЋЕНИ ТЕМЕЉИ ХРАМА ВАЗНЕСЕЊА ГОСПОДЊЕГ У ЂУРИСЕЛУ

Парохијани II становљанске парохије из Ђурисела, Голочела и Драгобраће, који, са још четири парохије, припадају цркви у Грошици, одлучили су да подигну храм за ова три насеља.

Ондашњи парох, протојереј Јевта Сокић, (од 1. јануара о.г. парох је II крагујевачки при Старој цркви у Крагујевцу), у току лета 1994. године, потрудио се да нађе плац за цркву у којој ће се Богу молити мештани три поменута насеља. Јавио се приложник Господин Драгиша Мирковић, родом из Ђурисела, сада житељ САД, који је, за будући храм Вазнесења Господњег, поклонио плац у величини од 0,40 ха. У току лета 1994. године, а благословом Његовог Преосвештенства епископа шумадијског Господина Др Саве, основана је нова црквена општина, преведен плац и приступило се изради темеља храма.

Темељ храма је озидан од тесаног камена, који је за ову прилику допремљен из Вујетинаца код Чачка. Сав материјал купљен је од добровољних прилога мештана Ђурисела, Голочела и Драгобраће, а радови су изведени на добровољној бази, осим обраде и зидања каменом. Парохијани ових насеља, док су радови извођени, бесплатно су хранили мајсторе.

Пошто је ове године на парохију II становљанску дошао протонамесник Спасоје Јанковић, за освећење темеља парох је излио плочу, а освећење је заказано за недељу Свих Светих 18. јуна у 16 сати. За овај чин све је било ор-

Детаљ са освећења темеља будућег храма у Ђуриселу

ганизовано и припремљено, а у 16 сати Преосвећени епископ Сава је стигао у Ђурисело. Народ, који је испуњавао простор око будућег храма, топло је поздравио долазак свога архијереја.

По обављеном чину освећења епископ Сава се обратио присутном народу, призвао благослов Божји на раднике, приложнике и све оне који ће, као парохијани, припадати овом храму, са жељом да се ово започето дело у славу Божију што пре доврши. Од данас ово село неће се више звати „пусто село”, јер ће имати у својој средини први Дом – Божји дом, у коме ће Господ становати, рекао је на крају Преосвећени епископ Сава. Затим је епископ дуго кропио

присутни народ, у коме је примећено доста младих и деце којима је Владика делио крстиће.

У 17,30 сати постављена је трпеза љубави под шатором крај темеља будућег храма. На крају, надлежни парох о. Спасоје Јанковић се захвалио Господину епископу Сави, свештенству и свима присутним на учешћу у овом слављу, са молитвеним жељама да се што скорије сакупимо и на освећењу храма.

Око 19 сати Преосвећени епископ Сава је, захваливши се на гостопримству, напустио Ђурисело и кренуо за Крагујевац, а народно коло је играло и веселило се до касно у ноћ.

Д.М.С.

КОЛУБАРА УВЕК ОДГОВАРА: „ТИ СИ ХРИСТОС, СИН БОГА ЖИВОГА”

И ове године, трећег дана Силаска Светог Духа на апостоле, колубарски део Шумадијске епархије изнедрио је нови храм, потврђујући како је најсветији циљ Колубараца брига о усељењу Господа у свој дом. Тако је испоштovана традиција да се о Духовима у овом делу Епархије обави освећење нове цркве, овога пута у Великим Црљенима. Освећење храма Светог апостола и евангелисте Марка извршили су епископ шумадијски др Сава и епископ осјечкопольски и бањски Лукијан, уз присуство више десетина свештеника и две до три хиљаде верника. Свеченост је увеличала својим присуством и министар вера Републике Србије господин Драган Драгојловић. За старање о подизању овог храма Грамате признања епископа шумадијског Господина др Саве добили су Термоелектрана „Колубара”, архитекта-пројектант цркве Бранко Боровић и Сретен Жујовић, председник Црквене општине у Великим Црљенима. Епископ Сава је одликовао великоцрљенског пароха Томислава Марића протонамесничким достојанством.

Темеље за храм Светог апостола и евангелисте Марка у Великим Црљенима осветио је Његово Преосвештенство епископ шумадијски Сава 13. септембра 1990. године, уз присуство митрополита Василија из Антиохијске патријаршије. Два локалитета у В. Црљенима која мештани и данас означавају као „Црквине” упућују на постојање богомоља у прошлости. До изградње нове цркве, парохијани су

посећивали храм Богородичиног Покрова у Вреоцима.

Присуство великог броја верника и свештеника на трећи дан Тројице, још пре доласка архијереја и почетка чина освећења, говорило је да су све припреме обављене беспрекорно и да је све под контролом агилног оца Жике Јаковљевића,protoјереја-ставрофора и

може и ове године да преда Господу и народу храм и истакао опредељеност парохијана за вечно градњу живе Цркве.

После освећења храма и Свете литургије, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Сава упутио је пастирски поздрав својим драгим Колубарцима, истичући да они увек на вечно питање Господа –

шта људи мисле о њему, одговарају: „Ти си Христос, син Бога живога”. Њихова оданост не може доћи под сумњу, јер дају све од себе како би у сваком селу постојала црква, односно дом у који ће се Господ уселити. Преосвештени владика је посебно изразио задовољство што сви Колубарци брину о својој Цркви, наглашавајући да их је много више од оних седамдесет старешина које је Мојсије позвао у Шатор од састанка на завет. Као да је овим поређењем хтео рећи да и ми данас имамо могућност, можда и већу од старозаветних пророка, да проповедамо Бога живога!

У својој проповеди наш архијастир говорио је и о значењима Педесетнице и Силаска Светог Духа на апостоле.

Парохијанима у В. Црљенима, по речима Преосвештеног владике, предстоји сређивање и улепшавање нове цркве, али важније од тога јесте

да се зида Црква жива, да се састаје народ са Богом, да се свако од нас мери са сопственом савешћу. Тада, порука је, уз покајање, Бог ће оправити сваки грех.

Преосвештени владика Сава илустровао је потребу да се верује у

Храм Светог Марка у Великим Црљенима

архијерејског намесника колубарско-посавског. Поздрављајући Преосвештene владике, шумадијског др Саву и осјечкопольског и бањског Лукијана, парох великоцрљенски Томислав Марић изразио је радост што овај део Шумадијске епархије

Бога живога и Васкрсење речима апостола Павла – веру одржах, трку добих –; и Достојевског – онај ко је дао крстове, даје и снагу да крстове изнесемо на Голготу. Уз ово, дат је и савет да се верници морају сећати Бога и онда када им је добро, јер Господ за њих чини вечну и немерљиву жртву.

Верници Колубаре од свог архијереја су опоменути да ће свака делатност имати смисла само ако буде имао ко да наша прегнућа и дела настави. А продужетка нас и српске традиције биће само под условом да у нашим породицама буде много више деце и да се као народ изборимо за висок наталитет.

Поздравне речи, током трпезе љубави,protoјереја-ставрофора Живорада Јаковљевића, архијерејског намесника колубарско-по-

савског, садржали су сва она пре-гнућа, веру и наду које Колубара уgraђује у своју Цркву. Посебно је изразио радост, која настањује срца свих верника, када се подигне нова црква и када се догоди чин освећења. Подсетио је да је у веома кратком року у Колубарско-посавском намесништву завршено већ четири нове цркве (Раниловић, Рудовци, Венчани, В. Црљени) и да ће ускоро бити окончано још три, у Миросаљцима, Степојевцу и на Липару. Отац Жика Јаковљевић је обећао још много нових дела на њиви Господњој, што значи да ће у Колубари ницати нови парохијски домови, зграде за црквене светковине, да ће црквене порте бити још лепше и ureђеније. Архијерејски намесник колубарско-посавски посебно се захвалио министру вера у

Влади Србије, господину Драгану Драгојловићу, што је увеличао свечаност освећења храма Светог апостола и еванђељисте Марка у Великим Црљенима.

Говор министра Драгана Драгојловића подсетио је присутне да у свом храму треба да спроводе јеванђељске поруке, пре свега праштање и љубав, јер су и наша Црква и православна вера преживели зато што су учили љубави, праштању, јеванђељу... Господин министар је још рекао да храмови треба да служе за окупљање и сабирање, јер само заједно можемо чинити оно што је најбоље за свакога. Завршио је поруком да никада не треба да нам досади да добро чинимо и добро говоримо...

Н. Јованчевић

ОСВЕЋЕНИ КРСТОВИ И ЗВОНА ХРАМА СВЕТОГ ОЦА НИКОЛАЈА У МИРОСАЉЦИМА

Пре чина освећења крстова и звона за нови храм Светог оца Николаја у Миросаљцима, селу на размеђу космајског и колубарског краја, више парохија и храмова Шумадијске епархије угостило је 29. априла ове године свог епископа, преосвећеног др Саву и његовог госта – старокатоличког бискупа Швајцарске Г. Ханса Гернија. Најпре је посвећена задужбинска црква династије Карађорђевић на Опленцу, као и Карађорђева црква у Тополи. Овде су гости упознати са идејама о обнови Задубжине краља Петра Карађорђевића и са парохијским животом у Тополи. У Колубарском архијерејском намесништву, уз пратњу архијерејског намесника protoјереја-ставрофора Живорада Јаковљевића, обиђена је Вреочка парохија са две цркве – Покрова Пресвете Богородице из 1876. године и Ваведења Пресвете Богородице, брвнаре саграђене 1815. године. Била је ово прилика да се види како парох вреочки protoјереј Раде Антић са народом организује веома богат верски и црквени живот. После Вреоца, Преосвећене владике Сава и Ханс Герни видели су и ток градње храма Сабора српских светитеља у Степојевцу, у Бељаничком архијерејском намесништву.

Домаћини су госте, током обиласка парохија Шумадијске епархије, обавестили о чињеницама из српске историје, које нас приморавају да и данас градимо велики број цркава. Сваком приликом је наглашавана близрост у односима Српске православне цркве и Старокатоличке цркве.

У молитвама за освећење крстова и звона за нову цркву Светог оца Николаја у Миросаљцима, која ће бити освећена и предата верницима за богослужење у септембру, учествовао је велики број свештеника и верника колубарско-космајског дела Шумадијске епархије. Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Сава, после кропљења освећеном водом ових најважнијих обележја светих православних храмова, говорио је окупљеном народу о значењима крста и звона. Подсетио је да је Бог рекао цару Константину како ће крстом победити све непријатеље и како нам звук звона увек представљају Христове речи – хајде за мном. А када храм буде завршен и када у њему почну да се служе литургије, онда ће у летопису Миросаљаца наступити ново време – неће бити страха, јер ће са народом бити Бог.

Посебно импресиван утисак на све присутне оставило је подизање и постављање крста на главну куполу цркве, коју је пројектовао арх. Отон Урбан. Градитељи миросаљачке цркве овај подухват извели су тако одважно и спретно да је многима застајао дах.

Трпеза љубави, која је приређена у Миросаљцима, била је и прилика за званични испраћај достојанственика Старокатоличке цркве из Швајцарске из Шумадијске епархије.

Н. Јованчевић

ЦРКВА СВЕТЕ ВЕЛИКОМУЧЕНИЦЕ НЕДЕЉЕ У ДЕСИМИРОВЦУ

На осmom километру пута Крагујевац – Топола налази се село Десимировац, које је у балканским ртвима дало 94 својих најбољих синова. Село је хтело да се одужи палим јунацима и да их отргне од заборава изградњом цркве костурнице.

Црква је пројектована у српско-византијском стилу од архитекте Владислава Славковића и његових сарадника.

Године 1933. постављени су темељи. Главни извођачи радова били су: Буда Кандић, Драга Славковић, Јанићије Црнотравац и Рајко Петровић. Изградња храма трајала је четири године. Мештани Десимировца и околних села помогли су изградњу цркве у радној снази.

Надлежни парох Војин Ђорђевић непрестано ради на сакупљању прилога и даљој изградњи храма. У исто време гради се и црквено-парохијски дом са три улаза. Два улаза је користио парох, а један улаз је био за канцеларију и црквену библиотеку.

Године 1937. црква је била готова за освећење.

Иконостас је поклонио Владимир Мијаиловић, кафеција из Крагујевца.

Два полијелеја је поклонила докторка Десанка Милосављевић са радницима војнотехничког завода из Крагујевца.

Звона је поклонио патријарх српски Гаврило.

У олтару, иза св. Престола, уклесано је удубљење у коме се налази метална кутија са костима палих бораца из Првог светског рата.

Са јужне и северне стране унутрашњости храма налазе се две мермерне плоче са именима изгинулих ратника од 1912. до 1918. и од 1941. до 1945. г.

Црква је посвећена св. великомученици Недељи. Освећење исте извршено је у недељу испред Мале Госпојине 19. септембра 1937. године, од митрополита загребачког

Доситеја Васића, епископа жичког Николаја Велимировића и епископа далматинског Иринеја Ђорђевића, уз присуство мноштва народа.

Ратни вихор 1941. године захватио је и нашу земљу. Страдао је народ а страдале су и светиње. Оскудица и сиромаштво, које је собом донео рат, захватили су и становнике Десимировца, па се у овој парохији дуго није ништа радило.

Године 1960. мештанин Жика Бабић, знајући у каквој се кризи налази наша Црква, живећи и радећи у Америци, обраћа се надлежном пароху Војину Ђорђевићу, са жељом да цркви у Десимировцу пошаље свој прилог, а за покој душа својих родитеља. Црквена управа у Десимировцу добивени прилог употребљава за подизање велике улазне капије. Капију су добровољно пројектовали Владислав Славковић и Милован Петровић. Радове су добровољно извели Витомир Павловић, Радован Ђекић и Сава Срећковић.

Године 1964. постављена је електроинсталација у цркви. Исте године протојереј Војин Ђорђевић одлази за Енглеску. Парохија остаје упражњена до 3. новембра 1965. г., када на исту долази свештеник Богосав Јовановић, парох ботуњски.

Наредне 1966. отпочели су радови на подизању звонаре у Десимировцу. Иста је кроз годину дана завршена, и на дан црквене славе 17. септембра 1967. године осветио ју је епископ Валеријан, уз учешће већег броја свештеника и бројног народа. Тим поводом свештеник Богосав је одликован протојерејским чином. Убрзо прота Богосав одлази у пензију а замењује га свештеник Мирослав Марковић, парох реснички.

Свештеник Мирослав Марковић остао је на парохији десимировачкој све до 1979. године када бива премештен за пароха у Овсишту, а парохију десимировачку опслужује протојереј-стварофор Драгомир Крстић, умировљени парох крагује-

вачки, све до марта 1980. године. Прота Драгомир је ревносно опслуживао парохију десимировачку, вратио богослужбени живот у цркви и украсио унутрашњост храма.

Дана 11. марта 1980. године за пароха десимировачког постављен је свештеник Петар Манић, парох великопчелички, архијерејско на-месништво левачко.

Исте године, у септембру о црквеној слави, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Др Сава долази у канонску посету цркви десимировачкој, срдачно дочекан од бројног свештства и верника.

После црквене славе сазвана је седница црквоопштинског управног одбора где је донета одлука о подизању црквеног дома у Десимировцу.

Пројекат је израдио арх. Раде Прокић из Крагујевца. Одмах се прешло на прикупљање добровољних прилога и куповину грађевинског материјала.

У пролеће 1983. године постављени су темељи будућег црквеног дома и исти су освећени у септембру од епископа шумадијског Господина Др Саве. Радови су настављени и у 1984. години, а наредне 1985., о црквеној слави, поново служи епископ Сава, и тим поводом свештеник Петар Манића одликује правом ношења црвеног појаса, а црквену управу архијерејском граматом признања.

Упоредо са изградњом црквеног дома врши се и реновирање парохијског дома, који добива сасвим нову физиономију, како унутрашњу тако и спољашњу. Такође се врше припреме за генералну обнову храма, и 1990. купљен је бакар за цркву, која је 1994. генерално обновљена споља и покривена бакром. Идуће 1995. године срећена је унутрашњост храма.

Радови на довршетку црквеног дома су у току.

(Из Летописа цркве у Десимировцу)

ПИСМО ИЗ БРУКЛИНА

Пише ми једна стара дама стилом паука,
Свако слово подрхтава, и ја видим како жилава рука
Провидна ко папир, повесмом лута
Од мисли тако нежних да му је нит често прекинута;
Или је кончић са ког виси реченица
Мени тешко видљив, ал ухваћен, заблисташа попут челика,
Кад се такне обрис, опазиће се и цела мрежа.
Описује она мог оца, премда сам јој лик заборавио
Много лакше од очевог дугогодишњег умирања;
Од ње памтим мале, закопчане чизме и место
Које је заузимала у нашој цркви од дрвета оних недеља
Кад јој је снага то допуштала;
Седих власи, танушна гласа, непрестано погнута.

"Ја сам Мејбл Роулинс", пише она, "и знам твоје родитеље";
Он је мртав, госпођо Роулинс, ал Бог нек благослови ваше глаголско време:
"Отац ти беше одговорна, часна,
Одана и корисна особа".
За тако отворену хвалу каква је судба награда?
"Сликар рогова, танано он на рогу сликаше,
Мир Божји не треба ничим украшавати,
Ни славом ни славољубљем."
"Двадесет и осам година је он покопан", пише она, "позван је кући,
И, ја сам сигурна, много се већим послом бави".

Снага једне крхке руке у затамњеној соби
Негде у Бруклину, стрпљиве и самопоуздане,
Обнавља моју посвећеност Речи.
"Кући, кући", може она да пише, с још тако мало живота,
Усамљена док суче благодарја својих година;
Није увела њена лепота ако може такве сузе да дâ,
Нит је несталла из света који своје заљубљенике тако слама;
За њу је небо место куд сликари иду,
Сваки онај ко доноси лепоту на нежној школьци ил рогу,
Тамо је све направљено, оданде је њихова lux-mundi вучена,
Вучена, вучена, све док нит није постала челично гипка,
Премда загубљена изгледа у мрачним раздобљима,
И тамо се они враћају да Божји посао обављају.

Тако пише та стара дама, и ја поново верујем.
Верујем у све то, и ни за чијом смрћу не тугујем.

Дерек Волкот је добитник Нобелове награде за књижевност за 1992. годину. Живи на острву (и држави) Света Луција у Карапском мору. Сматра се једним од највећих живих песника који пишу на енглеском језику. Рођен је 1930. године. Школовао се у Кингстону на Јамајци. Био је новинар, професор, позоришни критичар. Кратко време је боравио у САД у Енглеској. Називају га "карапским Елиотом". Збирке: "У зеленој ноћи", "Залив", "Други живот", "Бродоломник", "Морско грожђе".

ПРОСЛАВЉЕНА КРСНА СЛАВА СВЕТИ ЈОВАН У ДЕЧЈЕМ ДОМУ У МАНАСТИРУ ДИВОСТИНУ

На прохладном јутарњем дану у Дому „Св. Јована Крститеља“ у манастиру Дивостиину, испред конака, са радошћу и нестрпљењем, деца су, и ове године, очекивала њиховог деда владику да им дође на славу.

Црквено звено у 10 часова огласило је његов долазак и почетак Литургије у манастирској капели, која је заказана касније да би гости и званице издалека могли стићи на богослужење. Уз певање тропара светитељу кога су лепо појале сестре из манастира Грнчарице, почела је и Литургија. Брзо је капела постала тесна да прими тридесет девојица и много гостију који су дошли на дечју славу.

Свечарско расположење владало је у свима, на дечјим лицима видела се радост, из светлуџавих очију зрачила је срећа, а топлина молитве и присуство драгих гостију уздизала их је у нарочје Светом Јовану. Како рече једна девојчица: „Много сам радосна и срећна, осећам се као да лебдим као пахуљица, и као да не додирујем земљу ово ме сећа на кућу, радујем се слави и волим кад има много гостију. Присутни гости њихови добротвори са одушевљењем посматрају девојице, диве им се како су порасле, како су лепо обучене и како их је лепо слушати када на Литургији заједно читају Верију и Оче наш.

Деда Владика честитао им је славу, зажелевши им сваки напредак и сваки успех у животу, под окриљем и благословом Светог Јована. „Драга децо, поред ваших слава које имате са својих кућних огњишта, не заборавите никада, ма где били, да вам је друга слава Св. Јован Крститељ, ово је слава вашег заједничког живота кога проводите у овом Дому, где нађосте спас под заштитом Св. Јована.“

По завршеној Литургији у манастирској трпезарији Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Др Сава пресекао је славски колач, а славску свећу упалила је девојчица Миланка

Вуковић, ученица првог разреда, прво дете које је са својом сестром Зорицом крочило у Дом Св. Јована.

На славском ручку поред епископа Господина Др Саве присуствовали су многи гости помагачи дома и пријатељи деце. Господин академик др Димитрије Стефановић из Београда, Господин др Милан Петровић и његова супруга др Даница исто из Београда. Ту су и наши крагујевачки лекари Господа: др Нада Вучинић, др Анастасија Михајловић, др Радмила Ерски, др Радован Зарић, др Марина, др Душан и Гордана Ђокић. На богослужењу и на ручку био је присутан први саветник у Француској амбасади у Београду Господин Jean-Louis Puig, са супругом која је Тајланђанка и двоје деце, чија амбасада већ две године материјално помаже Дом Св. Јован. Затим ту је највећи добротвор

Европског хуманитарног бироа за Југославију (Белгија), Господин Johannes Vossberg, представник међународног црвеног крста и полумесеца (Немачка), Господин Matti Ukenen, представник Федерације црвеног крста и полумесеца (Финска). На слави је била игуманија манастира Драче Анастасија, сестре манастира Грнчарице, свешт. Милован Мићић, из Лужница са супругом и још многи други.

На слави смо се радо сећали свих наших донатора и добротвора из иностранства, који нису били присутни телесно на слави, али њихове жеље и мисли биле су са нама; честитке су стизале преко телефона.

У недељу, 21. јануара 1996. године, у Саборној цркви у Крагујевцу, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин др Сава са

Девојчице које живе у Дому "Свети Јован Крститељ"

Епархије шумадијске Господин Пре-драг Чокић са супругом, из Ковачевца. На славском ручку присутан је и директор школе „Јован Поповић“ Господин Јован Ранковић, код кога наша деца иду у школу. Драги гости на ручку били су и представници хуманитарних организација, који Дом помажу: Господин Bruno Leklerk, шеф мисије

крагујевачким свештеницима одржао је парастос добротворима Дома, а то су: протојереј Радован Мильковић, Милана Болић, Мара Малић, Сем Милановић, Живан Богдановић, Роберт Наранџић, Маринко Божанић, Зорка Ђујић и Маринко Весин.

Милан Борота,
протојереј

ПРОСЛАВА СВЕТОГА САВЕ У КРАГУЈЕВЦУ

Као и сваке године Св. Сава је прослављен у две крагујевачке цркве. У Саборном храму Свету архијерејску литургију служио је Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Сава. После Свете литургије пререзан је славски колач, а потом су деца рецитовала пригодне песме о Св. Сави. Слично је било и у Старој крагујевачкој цркви. Свети Сава је прослављен и у свим крагујевачким школама.

Централна прослава Св. Саве одржана је у градској дворани „Шумадија“. Пригодан програм извело је око 180 учесника у присуству епископа Г. Саве, крагујевачких свештеника и препуне дворане. Уводну беседу одржао јеprotoјереј Драгослав Степковић:

Вечеришња духовна академија посвећена је царском сину Распјаку, младом и одушевљеном светојорском монаху, чувеном исповеднику и надалеко познатом подвигнику и молитвенику, миротворцу и државотворцу, првом српском учитељу, књижевнику, просветитељу и архијејском Светитељу Сави!

Векови нас раздвајају од времена када је на српском небу засијала нова звезда водиља рођењем Распјака Немањића. А Распјак беше од Бога обдарен „превеношћу и изврсним разумом“. О томе његов биохрограф Теодосије вели: „Дејте бејаше благообрзано и весело душом, и у учењу најредно, да се дивљаху разуму у дейтињем узраспју, да сви ћовораху: „ово ће дејте бити неко ново знамење“. Због свега тога родитељи су га неизмерно волели.

Распјак је највеће задовољство налазио у чијању светих књига: „Све чешће их је прочитавао и одатле примио йоћећак мудрости - страже Божије... Са вољом је у цркви целе службе читајао, волео је пост, клонећи се празнога зановећа и неумесног смеха... благ, кројак, према свима љубазан, волећи сиротињу као репико ко други, поштовао је надасве иноччи (монашки) чин...“

Боравећи често у планини где се штада градила дивна Студеница, у друштву уметника и монаха - будно је пратио побожна дела својих родитеља и старица Старицима у подизању задужбина... и чијајући животојише светих, млади Распјак је прави смисао живота налазио у

духовним вредностима, о којима је штолико слушао и од монаха, с којима је, иначе, највише волео да се дружи.

Позив Сина Божијег: „Ко хоће живот је вечни, нека узме крст свој и пође за Мном“ нашао је одјека у срцу младог владарског сина Распјака. Пред Распјаком је стајала блисостава будућности и широк краљевски пут посвећем, славом и почастима. Али, он је ради Христова и Његовог вечној Царству, све овогемаљско преврео и оставио: „Ради Господова своја све оставих, и све држим за првице само да Христова добијем“ (Фил. 3:8). Млади Распјак је све оставил и ошао у Свету Гору да Христова добије. А када је то најдрагоценје блао - Христова - стекао, приносио Господу трудове младости своје, Распјак се, као монах Сава, враћа у своје Отачачество, где га је Господ спремио за апостола српског народа, да своме народу покаже пут који води у живот је вечни. „Вас ради, сајлеменика ми ради, оставих свећу и слатку ми пустину, и нишића друго не дођох да пратим до душе ваше; шако рећи ради ваших душа своју преврех... Ради вашег спасења своје занемарих“ (биохрограф Теодосије).

Своју апостолску мисију Св. Сава је успешио извршио, јер, он нас је духовно породио, државу утемељио, именост нам дао, веру основао и продубио, просветио нас истинском светлошћу Христовог еванђеља из којег смо, у шоку векова, прили снагу за велика прегнућа. За то је он „свети и бесмртна савесија српског народа“ (о. Јустин).

По преласку у вечни живот и славу, он уложу апостола и пуповоће своја народа врши кроз векове. На данашњи дан, када га слави и небеска и земаљска Црква, свети Сава врши духовну смешту своја народа, моли али и ономиње, и утичује нам низ штитања:

- Да ли се држите Христовог пута, који сам вам преторучио и својим примером показао?

- Да ли волите Бога и држите Његове заповести, како сам ја вас све чио?

- Да ли волите Цркву, своју духовну Мајку, која вас је очувала и од зла одбранила?

- Да ли држите њене уредбе: празнике и постове; да ли уредно похађајте богослужења у храму; да ли се исповедајте и причешћујете?

- Да ли сте свој брак осветили благословом Божијим и благословом Цркве, или живите у њему као незнабоши?

- Да ли децу своју кроз криштење сједињујете са Господом Христом, и шиме им омогућавајте улазак у Божије царство и спасење, јер без криштења нема спасења;

- Да ли своју децу учијте вери и Божијем закону, и да ли их чешће доводите у храм да се најавјују духом побожности и честитости, или сте занемарили њихово васпитање а шиме и спасење?

- Да ли волите ближње своје и живите ли са њима у браћкој слози и љубави - како сам вас ја чио?

- Да ли праштавите онима који вам зло чине и узвраћајте им добром, као што јшице у Еванђељу?

Стојећи данас пред духовним ликом светога оца Саве, нашећ духовног родитеља и учитеља, спомињајмо себе, своје срце и своју савест!

Прослављајући усјомену највећег сина и вековног вођу и учитеља српског народа, урежимо у наша срца његов светиштељски лик, и заветујмо се да ћemo се држати његовог аманета, и ићи путем којим нас је он вековима водио, јер други путеви воде у странушице и бесуђа.

После беседе наступио је Академски хор „Лицеум“ са три композиције, а хор „Млади“ такође се представио са три пригодне композиције. Музичка школа се ове године представила са своја три најбоља ученика изводећи композиције са којима су ови млади виртуози побеђивали на бројним такмичењима. Више него запажен наступ имала су деца из КУД-а „Светозар Марковић“ изводећи игре и песме из Шумадије. Ветерани КУД-а извели су прелепе „Градске игре“. Народно позориште „Јоаким Вујић“ ове године сигурно је имало најзапаженији наступ на свечаној академији, представивши се са деловима из представа „Св. Сава“ и „Голубњача“ уз одличну пратњу хорова „Лицеум“ и „Млади“. На крају су сви учесници програма отпевали химну Светом Сави што је само појачало утисак да је овогодишња академија дуго и предано спремана.

ЦРКВЕНЕ ПРИЛИКЕ У ИЗБЕГЛИШТВУ ОД 1916. ДО 1918. ГОДИНЕ

*Усјомени блаженойочившег ђајијарха Димитрија,
носиоца албанске сјоменице*

Oве јесени навршава се осамдесет година од оних тешких дана, који су у Историји забележени као време страдања и патњи нашег народа на почетку овога века. После српске победе над Аустријом 1914. године, Немачка напада Србију почетком октобра 1915. године. Та година забележена је као време кад је цео народ са невиђеном храброшћу и пожртвовањем бранио своју домовину од надмоћнијег противника. Војска се народом повлачила, а са њом у изгнанство отишао је и митрополит, поглавар Српске православне цркве Г. Димитрије, са члановима свога Црквеног суда. Доласком у Грчку, на острву Крф, организован је црквени живот у војсци и међу избеглим грађанима. О томе говоре наредни редови.

Почетак овога века био је пун великих и судбоносних догађаја, који су снажно и неодољиво утицали на будућност нашега народа и његове Цркве. Са несмањеном жестином и интензивношћу, крупна политичка, економска и културна збивања, пренета са краја XIX века на почетак овога века, одражавала се подједнако на државу и Свету Цркву, одређујући им правац и смернице рада у једном од најважнијих периода не само наше народне него и свеколике светске Историје.

Велики национални идеали, вековима неговани и подгревани у души нашег народа као света и заветна мисао, постаяли су стварност. Оно што је некад била само жеља остварено је на велику радост и понос целог нашег народа. Србија је имала почасну улогу да буде центар одређен да прихвати идеју уједињења свих српских области, које су се још увек налазиле под түјинском влашћу.

Такав њен положај, особито економски и политички успон, изазвао је велику завис традиционалних и моћних непријатеља Аустријанаца и Мађара, који нису испуштали ниједну прилику да са Србијом заподену оружани сукоб. Ова њихова жеља се особито појачала

после победоносних ратова Србије против Турске 1912. године и Бугара 1913. Тражио се самоповод па да Аустрија нападне Србију, а та им се прилика пружила после Видовданског атентата 1914. године.

У тим тешким и судбоносним данима на челу Српске Цркве у Краљевини Србији налазио се митрополит Димитрије, велики јерарх и један од најзнатијих црквених поглавара наше новије историје. Са ретком умешношћу, љубављу и великим пожртвовањем, несебичношћу и беспримерним родољубљем, водио је брод Српске Цркве у овим бурним и судбоносним данима, увек служећи личним примером, побожношћу и далековидошћу.

Приликом напада Аустријанаца на Србију 1914. године, њихових привремених успеха у рату, освајања Београда, склонио се са особљем Духовног суда прво у Крагујевац, а одатле у манастир Свете Петке код Параћина. Одмах по ослобођењу главног града, после победоносне колубарске битке, вратио се у своју резиденцију, да са својом паством подели све тегобе и недаће рата.

Српском народу није било суђено да ужива у прескупо плаћеној победи с краја 1914. године. У рану јесен наредне године 1915. настала су тежа страдања и патње, које ће се продолжити и наредних година. Пред најездом удруженih непријатеља: Аустријанаца, Мађара, Немаца и Бугара са југа, наша храбра војска је морала одступати. И тада је, као и ранијих година, задивила свет, како својом храброшћу, тако и верношћу отаџбини у данима најтежих искушења. После жестоких борби напустила је Србију, и упутила се кроз непроходна пространства злокобне и негостољубиве Албаније ка Јадранском мору и својим савезницима. Са војском је кренуло све што је могло ићи од државних власти и грађанства. Са војском је кренуо на свој изгнанички пут и седи митрополит Димитрије, у пратњи свога секретара протојакона Љубисава Поповића и особља Духовног суда. Храбро и досто-

јанствено поднео је сва страдања и патње, и са ретком пастирском љубављу и бригом поделио са својом паством све болове и жалости због изгубљене слободе и поробљене отаџбине.

Тешко страдање наше војске и народа завршило се изласком на Јадранско море, где су их савезнички бродови прихватили и превезли: војнике на острво Крф у Јонском мору, а избеглице и болеснике у Алжир, Тунис, Бизерту и Француску.

Митрополит Димитрије отишао је са Крфа у Швајцарску, и путујући по Европи, користећи своје везе и познанства вршио велику мисију упознавања европске јавности са претешком судбином српскога народа. Његови сусрети са водећим државницима, црквеним поглаварима, политичарима, јавним и културним радницима, били су од огромног значаја за нашу народну ствар. Осим тога, боравећи најдуже на острву Крфу, он је стално богослужио и проповедао нашим војницима. Београдски дневник „Правда“ у бр. 97. од 10. априла 1930. године, годиште XXVII донео је једну његову проповед на Крфу од 29. јуна 1917. године, пуну лепоте, утехе и искрене наде да ће српски народ прећи све тегобе и да ће му синути дан слободе. Обилазио је болнице и сајрнике и рањенике, и својом појавом за измучене ратнике значио изузетно много. „Српске новине“ једино службено гласило наше државе из тога доба, које су на Крфу редовно излазиле од маја 1916. године, доносиле су огласе, распореде богослужења, и позиве на парастосе које је изгинулим ратницима и старешинама служио митрополит Димитрије.

Колики су лични углед митрополита Димитрија, његово првосвештеничко достојанство и благотворни утицај на наше измучене и неизмерно пострадале избеглице и храбре војнике, говори један његов савременик, и касније у ослобођеној држави највиши функционер Др Милан Стојадиновић, који у својој

књизи „Ни рат ни пакт“ овако пише о митрополиту Димитрију:

„Када је Србија за време Првог светског рата била привремено савладана, повукао се преко Албаније и Митрополит Димитрије. У емиграцији био је врло активан, и учинио је и Цркви и народу много користи. Један очевидац описао је Митрополитов изглед у Албанији овако: „Чинио је симпатичан утисак својим благим ликом, и својом као снег дугом и белом брадом. Лично је на свеће, како их виђамо насликане по нашим црквама из доба када надреализам још није био ушао у црквену сликарску уметност.““ (Др Милан Стојадиновић: „Ни рат ни пакт“ Буенос Аирес 1963. год. стр. 112).

Од непроцењивог је значаја његова пастирска брига за наше војнике на фронту. Под посебним условима и околностима код неких бораца на фронту јавља се појава богољубаштва. Страдалници ван отаџбине и својих породица, тражили су у Светом Писму и молитви објашњење светске катаклизме и апокалипсе, која је ратним вихором и свирепошћу захватила цео свет, и претила свеопштим уништењем. Њих је Света Црква ревносно прихватила, и са војним свештеницима духовницима правилно руководила. Ту се зачело језгро Православне народне хришћанске заједнице, елитне духовне сile у нашој Светој Цркви између два светска рата.

Иако у годинама митрополит Димитрије није жалио снаге ни средстава, да са своје стране допринесе ваксну државе и слободе. И тај допринос је одиста и био од изузетног значаја. Но и поред осведочене добротворности и племенитих циљева и намера, благе нарави и истинске хришћанске смерности и самопрекора имао је у избеглиштву и тешких часова. Његов секретар и верни пратилац на путу изгнанства протојакон Љубисав Д. Поповић, сачувао је у препису два значајна документа који о томе речито говоре. Поводом једне посебно мучне ситуације, створене у народном представништву, митрополит Димитрије је био принуђен да се оваквим актом обрати Краљевској влади:

Крф

23. децембра 1916. године

Господину Министру ђросвеће и црквених ћослови,
Господине Министре,

Како смо сазнали, да се иштање о ђлаћању станарице за Наш стан и канцеларију заоштирило до ђе мере, да се претворило у уличну претирку и омаловажавање Нашег имена и ђоложаја, па и то до српских држављана дойрло, часни Нам је ућишијши Вам ову нашу представку и молбу:

Иако смо од Владе Његовог Величанствиа ђозвајши, да из Швајцарије овамо дођемо, ђе да као једини архијереј у слободи и као Поглавар Цркве будемо уз њу и прихваћами црквене ћослове, Ми смо ишак и цео ђутри ђровели, и сву званичну ђисмену и ђелеграфску кореспољенцију водили све до сада о свом ђрошику и материјалу. Нисмо ђражили да нам се за то даје каква накнада, ишак да Нам се ђлаћа ђоћућини и дневница ево већ за седам месеци. А ово све, колико нам је ђознатио, даје се и накнадује свима државним органима, који су на каквом раду.

Сем тоћа, Ми смо ојећи о своме ђрошику ђровели то српским државама и од ђлеменијих људи са високих ђоложаја ђражили ђомоћ за наши ђоспрадали народ и омладину. Ми са њима и сада одржавамо пртијатељске везе, ђе од тоћа има моралне и материјалне користи.

У стан која Нам је Влада уснијила ушли смо зато, ишак смо држали да Нам се то даје на основу ђрава које смо имали према закону у земљи. А да нам је то шада речено, да су Наша законска ђрава ђрестила и да нам се стан даје из каквих других обзира, Ми не бисмо ђристили да се држава ђерети издајима на то, ишак бисмо се у тој стан уселили, већ бисмо се сами ђобринули где ћемо и како ћемо.

Константијујемо још и то: да смо на целом ђућу изјансијива и у ђлавним месецима земаља кроз које смо ђролазили и у којима смо боравили ђоћово редовно наилазили на ићнорисање и нейредусрећљивости од српане наших државних органа, изузимајући војне затоведнике. Кад ћод смо ђражили да се доведу у ред црквени ћослови међу избеглим народом, којима је вера ђоћребна у ово ђешко време српдана, били смо редовно одвијени, или остављени без икаква одзыва. Међутим, Наша ђражења била су свајда само у користи колико за Цркву, ђолико још више за државу.

Свештеништво које је избегло остављено је само себи и својој судбини, док се и за најниже државне службенике колико ђолико ђоспрадало. А свештеништво заостало у земљи, које је дало највећи број српадалника, до скоро је било остављено без икакве ђоћпоре. Па и ова ђоћпора која му се сада ђочела исјлаћивши, па да на ђерети ђоспрадалих Цркава, а не на благајну наше државе, коју је ђолико раније па и у данашње време обавезала Црква и њено свештеништво.

Све то, и омаловажавање ђоложаја црквеној ђоћлавара, ђоводом законом ђредвијено издаватка за Његову станарину, ђоказује да је Црква на веома несносном ма да исувише незнанијом ђерету нашој држави.

Ми смо за себе лично уверења да смо и раније и сада у данима српдана, увек вришили своје ћослове савесно, и да наши рад пре заслужује признање, нећо омаловажавање. Ми, дакле, нисмо могли дајши никоме својим радом ни најмаћег разлога ни ђовода, да се у ово време народног искушења, баш преко наше личношти открива нерасположење према Цркви. А да ли смо и колико радили и били од користи, то ће се видети и оценити у своје време. Но, како не смејемо дојућиши то коју цену својих личних ићпереса и ојстанка, да и најмања сенка неке себичношти па да на Цркву, чији смо Ми ђредставник и ђоћлавар, изјављујемо и молимо, да се од српане Владе Његовог Величанства ђрими и к знају усвоји ово:

1. Ми се одричемо станарине и стана који нам је српован на расположење, и молимо да се тој стан, уколико је Нама намењен ојакаје сопственику од 1. јануара идуће године. Ми ћемо се тоћа дана иселити у ђиватан стан, који будемо за себе нашли.

2. Како сви најади на нас лично, а преко Нас и на Цркву и њене уснианове, долазе ђоћлави то збор Наше, односно мићројолијске ђлайш, одобравамо да Нам Краљевска влада, у интресу оснажења финансиса наше ђоспрадале државе, може обуставити свако издавање ђлайш и додајка, доћод смо у живоју и на Мићројолијском ђоложају. Служићемо своју ђасију и државе без државне наћраде.

О овој нашој молби молимо да се то скорије донесе и Нама саоћишти решење Владе Његовог Величанства, како бисмо се на време ђоспрадали о каквом другом начину своја ојстанка и живоја.

Са благословом и високом ђиштовањем,

АЕМ Димитрије

Ово писмо је однео у Министарство просвете и црквених послова протојакон Љубисав Д. Поповић, секретар митрополита Димитрија. Изја тога на први дан Божића, Митрополиту је учинио посету председник владе Никола Пашић, а другога дана Божића и

министар Љуба Давидовић. На Нову годину 1917. начелник Министарства просвете Влада Петковић донео је плату Митрополиту. Плату је примио, али остало је доследан онаме што је у представци написао. Из стана се иселио, а у предграђу града Крфа Аналипос закупио други стан и у

њему остало о своме трошку до повратка у ослобођену Отаџбину, септембра 1918. године.

Пошто је Митрополит инсистирао да му се и писмено решење донесе поводом писма упућеног Министарству, ускоро је уследио и акт следеће садржине:

Гроб Краљевине Србије
Пов. бр. 46.
29. децембра 1916. год.
Крф.

Ваше Високотреосвещеностиво,

Часији је известиши Ваше Високотреосвещеностиво, да сам акти који сите ми упутили, под 23. децембром ове године АЕБр. 125. приказао Министарском савету. На шај акти часији је одговориши следеће:

1. Пошто Ваше Високотреосвещеностиво, има право на сијан по закону, то је Министарство просвеће узело под закуј зграду у којој се налази скромне простирије за Ваш сијан и канцеларију. Тај сијан је Министарство до сада изградило, а и у будуће ће за платајти, из средстава које му стије на распоредању.

2. И у будуће ће Вам се издавати платаја, на коју по закону имаје права. Никакви интереси ни државни ни црквени не прате од Вашег Високотреосвещеностива ту велику жртву, коју сите били намерни учинили.

3. Краљевској влади није до сада било познато да је, Ваше Високотреосвещеностиво, на ту изјаву изјансивала наилазило на ићорисање и непредусретљивост од стране наших државних органа, јер до сада Влади није учињено никакво саопштење, да би она могла предузети постrebne кораке прописавшиаких представника наших власти.

4. О избеглом свештеницу Влада се старала и стараје се као и за осниле избегле чиновнике и грађане. Избегли свештеници из старих области редовно примају бир. Они, који су на војној дужности добијају још и по осам динара дневно. Многи свештеници који нису на војној дужности смештени су по нашим избегличким колонијама, где им је време извештавају Главног Комесара за избеглице у Француској „осигурана животна егзистенција“.

Пре Вашег доласка на Крф, Министарски савет је на мој предлог донео одлуку још 25. маја ове године: да се свештеницима из Нових области који немају бира, издаје из државне касе по три драхме дневно на име помоћи, рачунајући им од 1. маја ове године.

Питање о помагању свештеника чији је бир мали, а који су описане његовима, било да су оснили у Србији, било да су ићорнири или избегли, покрећао сам више пута. Тако сам 3. августа П.Бр. 2330. упутио акти нашем посланику у Паризу, којим сам ћа молио, да се из добровољних прилога, којом сумом Посланству распораже, издаје помоћ нашим свештеницима чији је бир мали и за издржавање недовољан.

Актом својим од 17. јуна ове године П.Бр. 1397 упутио сам Вашем Високотреосвещеностиву, по водом молби неколико свештеника, представку да се ти свештеници помоžу из пренетог дела црквених и манастирских кайшала, која је сума од 19.000 динара предадена у Скадру Г. Михаилу Поповићу, председнику Београдског духовног суда. Ви се са мном у томе за онај мах нисије сложили.

Саопштавајући овај одговор Вашем Високотреосвещеностиву, часији је замолиши да се ово поштање сматра завршеним. Даље продужиши дискусију о њему не би било ни постrebno ни корисно за Цркву.

Молим Вас Ваше Високотреосвещеностиво, да и овом приликом изволиште примиши уверење о моме одличном поштовању.

Министар Просвете и Црквених послова,
Љуб. М. Давидовић с.р.

Ова два документа, особито први, сведоче о дивним и племенитим особинама овог великог и по свему изузетног првојерарха наше Цркве. Осетљиву душу митрополита Димитрија болно је коснула чињеница да ни у туђини, под најтежим околностима нису неки били у стању да ствари поставе како треба. Можда је нерасположења према Цркви било и у земљи, али га није смело бити овде и у време кад се радило о најсудбоноснијим тренуцима нације.

По повратку у ослобођену земљу стицајем прилика и околности постао је први патријарх обновљене и уједињене Српске Цркве. То је била награда седом архијереју за сва страдања и патње претрпене у служби Богу и своме роду. Какав је био несебичан, доследан искрен родољуб и прави пастир свога

духовног стада у данима страдања и патњи, такав је остало у ослобођеној и ратом опустошеној домовини. Из тога доба сачувано је сведочанство о њему које га приказује као мудра и далековида пастира, јединственог по својим схватањима народне државе и њених најпречих потреба. Кад му је саопштено да је држава одлучила да Цркви исплати једну позамашну суму ради поправке ратом разорених и опустошених храмова одмах по ослобођењу, Он је дословно изјавио:

„Хвала држави што схвата наше потребе. Зар не видите пустош по свој земљи. Хиљаде и хиљаде без крова и хлеба. Градови и села разорени и спаљени. Па колико невиних убијених и повешаних! Па тек колико инвалида, зар не треба држава прво о њима да се побрине? Нека држава прво помогне народ, а

кад народ дође до снаге он ће сам своје светиње оправити и снабдети, а дотле се можемо молити и под ведрим небом.“ Одиста јединствен и усамљен пример родољубља, правилног расуђивања и схватања народних потреба. Кад су председнику владе саопштили ову одлуку патријарха Димитрија одговорио је:

Тако не би говорила ниједна вера у овој земљи!

Као ретко ко познавао је душу своје пастве и предано јој је служио. Зато ће у Историји Српске Православне Цркве остати узор од честитости, скромности, племенитости и духовности. Све је произилазило из једне чврсте вере и ретког родољубља, толико својственог свима поглаварима Српске Православне Цркве.

Милорад С. Милошевић, протојереј-ставрофор

УСНУЛА У ГОСПОДУ ИГУМАНИЈА ЕФРОСИНИЈА, НАСТОЈАТЕЉИЦА МАНАСТИРА ГРНЧАРИЦЕ

Дана 7. априла о.г., после поноћи у 00,15 сати, када Црква Христова прославља ове године два празника: Благовести и Цвети, уснула је у Господу, у својој 90-тој години живота, игуманија Ефросинија, старешина манастира Грнчарице код Крагујевца.

Сахрана игуманије Ефросиније обављена је на Велики Понедељак после Пређеосвештење литургије, коју је служио Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Др Сава, уз саслужење протојереја Драгослава Степковића, Милана Бороте и ћакона Зорана Крстића из Крагујевца.

Још у јутарњим часовима, а и касније, пристизало је свештенство и монаштво, како из Шумадијске епархије, тако и из Жичке и Браничевске у манастир Грнчарицу. Пристизали су и благочестиви хришћани, поштоваoci манастира Грнчарице и игуманије Ефросиније, из ближе и даље околине, а примећен је и већи број Крагујевчана.

Опело игуманији Ефросинији, које је служено у манастирској порти, отпочело је у 13 часова, чинодејствовањем епископа шумадијског Господина Др Саве и епископа осјечкопольског и бањског Господина Лукијана, уз саслужење 23 свештеника и свештеномонаха, као и са двојицом ћакона.

Од почивше игуманије Ефросиније оправтио се, у току опела, надлежни епископ Господин Др Сава, који је изнео животни пут ове врле монахиње и игуманије, још од њене седамнаесте године, када је оставила овај свет и пошла у манастир, па све до данас, и додао:

„Данас Српска православна црква губи молитвеницу која је у монаштву провела 73 године... Игуманија Ефросинија је неговала благољепије и појање и била је одличан зналац појања и типика; а што је најважније све је то пренела на своје сестре...“

Предајући њен разорени храм ми га предајемо мајци земљи и молимо се Вајсаром Господу да је упише у књигу живих, тамо где су сви свети, а за сваки њен труд и подвиг...

Сестринству ове свете обитељи нека Господ подари моћ молитве и утеше за изгубљеном мајком, сећајући се свагда у својим молит-

вама, и да заједно изађу пред Господа коме су служиле...“

После оправштања од почивше игуманије Ефросиније њено тело су понеле сестре према манастирском гробљу, уз стајање и вршење помена, а затим је оно предато мајци земљи, уз „Вјећнаја памјат“, где ће почивати све док Васкрсли Господ не дође по други пут као васкрситељ и судија васељене.

У 16 сати сестре манастира Грнчарице приредиле су, за све госте, подушје за своју мајку игуманију коју су достојно ожалиле.

Почивша игуманија Ефросинија рођена је 26. априла 1906. године у Бачком Градишту од оца Тиме и мајке Јелене. Детињство је провела у родитељском дому. Као 17-годишња девојица оставља родитељски дом и одлази у манастир Чукојевац код сестре Богиње, потоње игуманије Јефимије, којој се предаје на духовно руковођење. У Чукојевцу са сестром Богињом и осталим сестрама остаје до краја септембра 1931. године. Почетком 1932., по жељи сестре Богиње, прелази у Дивљански манастир, са још две сестре, код матушке Диодоре, са намером да се, код чувених руских монахиња, што правилније поуче и уpute у монашки живот. У Дивљанском манастиру, поред матушке Диодоре, дочекала их је и сестра Богиња као монахиња Евгенија, која је пре њих отишла да би тамо примила монашки постриг.

Исте године (14. априла) прелази у Темски манастир св. Ђорђа код Пирота. Током 1932. године прима расофорни постриг од тадашњег епископа нишког Доситеја добивши име Евгенија.

Наредне 1933. године монахиња Евгенија са сестрама напушта Темски манастир и прелази у Бачку у манастир Ковиљ. У манастиру Ковиљу остају све до 1941. године када бивају претеране од Мађара и прелазе у манастир Фенек. Овде остају од априла до септембра када их претерују усташе. Прелазе у Београд и бивају настањене при цркви Лазарици. Овде монахиња Евгенија остаје врло кратко јер се осећала велика оскудица у исхрани. Зато је игуманија Јефимија шаље у манастир Љубостињу где проводи пар месеци.

У пролеће 1942. године монахиња Евгенија из манастира Љубостиње поново се враћа у Београд код игуманије Јефимије, а марта месеца исте године, прелази у

Игуманија Ефросинија

манастир свете Петке код Параћина. Овде монахиња Евгенија остаје све до краја рата 1945. године.

Почетком 1946. године одлази у Београд код митрополита Јосифа и добија на управу манастир Грнчарицу код Крагујевца. Са собом је повела монахињу Меланију и две искушенице: Даницу Јовановић и Вукосаву Вагић.

Почивша игуманија Ефросинија је дошла у разрушену Грнчарицу. Конак је био порушен, без крова над главом. Са великим трудом и подвигом са сестрама је обновила стари конак и сазидала два нова. Економски манастир је из године у годину јачао. Данас је манастир Грнчарица врло уређен манастир где се негује благољепије, иконопису иконостаси и шију богослужбене одежде.

Нека је блажен покој души игуманији Ефросинији у Царству Небеском.

Драгослав М. Степковић,
протојереј

ПРЕСТАВИО СЕ У ГОСПОДУ ПРОТОЈЕРЕЈ МИТАР ЈОСИФОВИЋ

Дана 13. фебруара 1996. године преминуо је у Крагујевцу протојереј Митар Јосифовић, пензионисани

Прота Митар Јосифовић

парох горњо-сабаначки, у архијерејском намесништву левачком.

Почивши прота Митар рођен је 14. септембра 1920. године у Ратковићу, од побожних родитеља Вукадина и Милје. Основну школу је завршио у родном Ратковићу, гимназију у Крагујевцу, а шесторазредну богословију у Битољу (1936–1942), са одличним успехом.

У чин свештеника рукоположен је 12. фебруара 1944. године од викарног епископа будимљанско-валеријана (потоњег шумадијског), у Патријаршијској капели св. Симеона Мироточивог у Београду, и постављен за пароха у Парцанима (арх. нам. темнићко). Године 1951. отац Митар прелази за пароха у Белушић, а 1953. постављен је за пароха горњо-сабаначког где остаје све до одласка у мирувину 1982. године.

У току свога пастирствања прота Митар је, поред зидања живе цркве, започео зидање цркве у Парцанима; затим је зидао парохијски дом у Ратковићу, звонару у Г. Сабанти и генерално обновио храм горњосабаначки.

Чином протојереја одликован је 1964. године, од блаженопочившег епископа Валеријана.

Са својом животном сапутницом Милком подигао је и ишколовао три кћери: Гордану, Љубицу и недавно преминулу Љиљану.

Последње године свога овоземаљског живота прота Митар је провео код деце у Крагујевцу, где је и уснуо у Господу.

Опело над поч. протом Митром извршио је Његово Преосвештенство епископ шумадијски Др Сава, уз

саслужење 22 свештеника и са двојицом ћакона.

У име присутних од проте Митра се оправдисто надлежни парох, протонамесник Момчило Рајковић који је, између остalog, рекао:

„Све нас је овде окупила смрт проте Митре Јосифовића који се Божјом вољом сели из овог земаљског живота у живот вечни, а ми га нашим молитвама испраћамо, туѓујући што га више нећемо сретати и са њим бити... Веома је тешко оправдити се од онога кога сте дуго познавали, зато је и мени сада тешко оче Прото, што о теби данас да кажем и шта да не изоставим, а све из бојазни да се о тебе не огрешим...“

Рођен си у твом вољеном Левчу из побожног краја од побожних родитеља, васпитан у истини свете вере православне, животно си се определио да будеш слуга Бога Вишњега и да духовно напасаш стадо Христово. Богу и своме роду верно си служио прво у Парцанима, затим у Белушићу и најзад у Горњој Сабанти и Ратковићу (где си и рођен) све до пензионисања на парохијским дужностима. Свуда си часно и поштено служио на добро св. Цркве и на добро свога народа који те није заборавио, и увек ти је био захвалан јер си у душама њиховим подигао живу цркву.

У животу и раду није ти било лако јер си живео и радио у тешком времену сиромаштва и немаштине у народу. Али ти си својом скромношћу савлађивао све животне проблеме. На какве си све тешкоће наилазио у своме пастирском раду то ми свештеници добро знамо и разумемо...

Као глава породице о свима си водио бригу и нико од твојих, твоме срцу драгих, није био запостављен... При крају твога овог земаљског живота јако те је, као родитеља, погодила смрт ћерке Љиљане, а затим и

супруге, али све си то поднео хришћански, као прави слуга Божји, полажући наду једино у Господа...

Господу си био увек веран – веран до смрти па ће ти дати венац живота. Бог је хтео да твој сусрет са Господом буде на дан Сретења када је у сусрету са Господом, и праведни Симеон изговорио оне чувене речи: Сад отпушташ с миром служитеља свога Господе...“

Сачувамо у вечном сећању проту Митра молећи се за покој душу његове речима кондака: „Са светима упокој Христе душу раба својега, где нема муке, ни туге, ни уздисаја, но живот бесконачни!“ А прота нам у овом часу свима поручује: Браћо моја духовна, немојте ме заборавити када се Господу молите, него гледајући мој гроб сетите се моје љубави и молите Христа да мој дух сврста са праведним!

Драгослав М. Степковић,
протојереј

Каленић

Година XVIII
1-3/1996.

Издаје
Српска православна епархија шумадијска
Излази шест пута годишње

Уређује Одбор

Главни и одговорни уредник
Драгослав Степковић

Уредништво и администрација
„КАЛЕНИЋ“
Крагујевачког октобра 67
34000 Крагујевац

Телефон: 034/32-642

Жиро рачун: „Каленић“
издавачка установа
Епархије шумадијске
Број жиро рачуна
61700-621-37-80700-86381
Број девизног рачуна:
61700-621-37-727104-07002947
ЈИК Банка д.д. Београд
Пословна јединица Крагујевац

Штампа:
„БИГ штампа“ Београд
ул. Гочка 59а

Тираж:
3.600 примерака

Во плоти ангел, пророков основаније,
вториј предтеча пришествија Христова
Илија славниј,
свише пославиј Јелисејеви благодат,
недуги отгоњати и прокаженија очишчати:
тјемже и почитајушчим јего точит исциљенија.

